

Kiireellisen laitospuotoisen sijoituksen prosessityökalun kehittäminen

Teemu Nevalainen

2024 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Kiireellisen laitospuotoisen sijoituksen prosessityökalun kehittäminen

Teemu Nevalainen
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
huhtikuu, 2024

Teemu Nevalainen

Kiireellisen laitosmuotoisen sijoituksen prosessityökalun kehittäminen

Vuosi

2024

Sivumäärä

56

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on kehittää kiireellisen sijoituksen laitosmuotoisen toteutuksen prosessityökalua. Toimeksiantajana toimii Helsingin kaupungin lastensuojelun organisaatio. Työkalua kehitetään yhdessä Helsingin kaupungin lastensuojelulaitoksessa. Opinnäytetyö on muodoltaan toiminnallinen kehittämistehtävä ja se on syntynyt työelämän tarpeesta. Tavoitteena on kehittää ja yhdenmukaistaa kiireellisen sijoituksen prosessin hallintaa ja helpottaa perehdyttämistä lastensuojelulaitoksessa. Opinnäytetyö kytkeytyy osaksi Helsingin kaupungin lastensuojelun organisaatiouudistusta. Uudistuksen mukana tulee tarve toiminnan ja arvioinnin kehittämiseksi sekä yhdenmukaistamiselle. Sisällön prosessityökaluun ovat tuottaneet lastensuojelulaitoksen työryhmät. Osa sisällöstä on laitoksen sisältä löytyviä dokumentteja ja asiakastyön ohjeita. Työkalun kehittäminen on suunniteltu niin, että sitä voidaan jatkossa hyödyntää pienin muutoksin myös muissa lastensuojelulaitoksissa.

Tietoperusta opinnäytetyössä rakentuu lastensuojelun yleisen tilan analysoinnin, kiireellisen sijoituksen tarkastelun osana lastensuojelua sekä prosessinhallinnan ympärille. Prosessityökalun sisältöä analysoidessa nousi lisäksi keskeisiksi käsitteiksi osallisuus, osallistaminen ja asiakaslähtöisyys. Osana tiedonkeruuta nousi esiin myös tarpeita kiireellisen sijoituksen prosessin kehittämiseksi. Prosessityökalua tullaan ylläpitämään ja jatkokehittämään tulevaisuudessa tämän opinnäytetyön jälkeen.

Opinnäytetyön tuotoksena syntyy lastensuojelulaitoksessa käyttöön otettava prosessityökalu kiireellisen sijoituksen laitosmuotoisen prosessin hallintaan. Prosessityökalua on kehitetty siten, että sitä voi jatkossa helposti muokata, kun uusia työnteon tapoja ja -menetelmiä kehitetään. Pääasiallisena menetelmänä työkalun kehittämiseen on käytetty kyselyä laitoksen työryhmille, jonka tuloksista työkalun sisältö pitkälti koostuu. Lisäksi osa työkalun sisällöstä on syntynyt palautekeskustelujen myötä, ja jo olemassa olevia asiakastyön ohjeita hyödyntämällä. Työkalun sisältöön, jatkokehittämiseen ja käyttöön liittyvä palaute on kerätty laitoksen osastojen henkilökunnalta, esihenkilöiltä ja laitoksen johtajalta.

Työkalun hyödyllisyys käytössä selviää vasta tämän opinnäytetyön jälkeen. Työkalun kehittäminen itsessään on tuottanut arvokasta tietoa laitoksen työnteon tavoista eri osastojen välillä. Selkeitä kehitysehdotuksia ja toiveita työskentelyn tavoista nousi myös esiin, joihin tullaan tekemään lisäselvityksiä tämän opinnäytetyön jälkeen. Erityisesti vahva osallisuus ja osallistamisen tarve nousi esiin ja jatkossa pyritään tarkastelemaan, millä keinoin näitä teemoja saataisiin vahvemmin osaksi kiireellisen sijoituksen prosessin hallintaa lastensuojelulaitoksessa.

Asiasanat: lastensuojelu, prosessinhallinta, osallisuus, osallistaminen, kiireellinen sijoitus

Teemu Nevalainen

Development of process tool for institutional urgent placement

Year

2024

Pages

56

The purpose of this thesis is to develop the process tool of the institutionalized implementation of the urgent placement. The commissioner is the City of Helsinki's Child Welfare Organization. The tool will be developed at a Helsinki City Child Welfare Institute. The thesis is a functional development task and is the result of the need for working life. The aim is to develop and harmonize the management of the urgent placement process and to make it easier to orientate new workers with the child welfare institution. The thesis will be linked to the organizational reform of the City of Helsinki's child welfare organization. The reform will include the need for the development and harmonization of operations and evaluation. Content for the process tools have been produced by work groups of the Child Welfare Institute. Part of the process tool content is documents and customer work instructions inside the institution. The tool is designed in a way that it can be used in the future with minor changes in other child welfare institutions.

Knowledge base in the thesis includes analysis of general child welfare state in Finland, an urgent placement as part of child welfare services and process management. In addition, when analysing the content for the process tool, client participation and customer orientation became additional key concepts. As part of data collection, needs also emerged to develop the process of urgent placement. The process tool will be maintained and further developed in the future after this thesis.

As a result of the thesis, the process tool introduced at a Child Welfare Institution will be created for managing an urgent placement process. The process tool has been developed so that it can be easily modified in the future when new ways and methods of working are developed. The main method for developing the tool has been a questionnaire for the institution's work groups. The tool's content comes mainly from the questionnaire. In addition, some content of the tool has been created through feedback discussions and using existing customer work guidelines. Feedback on the content, further development and use of the tool has been collected from institutions staff, supervisors, and the manager.

The usefulness of the tool will be clear only after this thesis. The development of the tool itself has produced valuable information on the ways in which the institution's work between different departments. Clear development proposals and wishes for the ways of working were also highlighted, which will be made for further clarification after this thesis. In particular, the strong client involvement and need for client participation emerged, and in the future, it will certainly be examined to see what these themes would be more partly involved in the management of the urgent placement process at the child welfare institution.

Key words: Child welfare, process management, client participation, urgent placement

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Tietoperusta ja aikaisempi kehittämistyö	7
2.1	Lastensuojelun yleisestä tilasta ja kehittämisen tarpeista Suomessa	8
2.2	Kiireellinen sijoitus osana lastensuojelun palvelujärjestelmää	10
2.3	Osallisuus ja asiakkaan osallistaminen	11
2.4	Prosessinhallinta ja prosessikuvaus.....	13
3	Kehittämistyön taustaa	14
3.1	Toimintaympäristö.....	14
3.2	Kehittämistyön perusta	15
3.2.1	Sijoitusprosessin jako osiin	17
3.2.2	Prosessityökalun runko	17
3.3	Kehittämistyön tarkoitus	18
4	Aineiston keruun menetelmät.....	20
5	Kehittämisen prosessi	24
6	Työkalun esittely	26
6.1	Aineiston tuottaminen työkaluun.....	26
6.2	Prosessin hallinnan työkalun sisältö	27
6.2.1	Vaihe 1: Työskentelyn aloitus	28
6.2.2	Vaihe 2: Työskentelyvaihe	29
6.2.3	Vaihe 3: Sijoituksen päätyminen.....	31
7	Arviointi ja jatkokehittäminen.....	32
7.1	Prosessityökalun arviointi ja johtopäätökset	33
7.2	Jatkokehittäminen.....	35
7.3	Työelämän palaute	35
8	Pohdinta ja johtopäätökset	36
8.1	Itsearviointi.....	36
8.2	Eettinen pohdinta	38
	Lähteet	39
	Kuvat.....	44
	Taulukot.....	44
	Liitteet	45

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli kehittää työkalua lastensuojelun laitosmuotoisen kiireellisen sijoituksen lastensuojelulain (417/2007) §38 mukaiseen prosessin hallintaan. Opinnäytetyö oli muodoltaan toiminnallinen kehittämistyö (Salonen 2013, 11-12). Opinnäytetyö oli jatkumoa kevään 2023 työharjoittelussa aloittamaani prosessinhallinnan kehittämistä Helsingin kaupungin lastensuojelun laitoksessa. Harjoittelussa kehitin idean prosessinhallintaan keskittyvästä työkalusta, jolla sijoitusprosessin monia osa-alueita olisi laitoksen eri osastojen henkilökunnan helpompi hallita. Kehitystyö jäi harjoittelun aikana kesken, mutta prosessinhallinnan työkalun tarpeellisuus tunnustettiin laajalti laitoksen sisällä. Harjoittelun aikana kehitin prosessinhallinnan työkalun rungon, johon tässä opinnäytetyössä kehitettiin sisältö. Prosessinhallinnan työkalun kehittämisen tavoitteet olivat:

- 1) Helpottaa kiireellisen sijoituksen prosessin hallintaa laitoksessa
- 2) Yhdenmukaistaa prosessinhallintaa laitoksen osastojen välillä
- 3) Jakaa hyviä työkäytänteitä osastojen kesken
- 4) Selkeyttää prosessia uusille työntekijöille

Vaikka prosessinhallinta laitoksessa noudattaa sille lastensuojelulain (417/2007) §38 mukaista tehtävää, on prosessinhallinnalle ja laitoksen osastojen välisten erojen vähentämiselle ilmeinen kehittämisen tarve, jotta kaikki kiireelliseen sijoitukseen liittyvät prosessin vaiheet saadaan vietyä läpi oikein ja ajallaan. Kiireelliseen laitossijoituksen prosessin läpiviemiseen liittyy lukuisia työtehtäviä. Kaikkia työtehtäviä ei ole koskaan listattu, tai ne ovat työpaikan sisällä hiljaisena tietona. Tämä opinnäytetyö pyrkii tuomaan esiin selkeässä muodossa, mitä työtehtäviä ja työn teon malleja mihinkin vaiheeseen kiireellisen sijoituksen laitosmuotoista prosessia kuuluu.

Lastensuojeluilmoitusten ja lastensuojelun asiakasmäärät ovat jatkuvassa kasvussa (Hoikkala 2023, 9.) Eryityisesti kiireelliset sijoitukset ovat nousseet samaan aikaan kun avohuollon asiakasmäärät ovat laskeneet. Laitoshoidon osuus korostuu etenkin lyhytaikaisissa sijoituksissa (Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmä 2020, 11). Kiireellisen sijoituksen kesto on 30vrk ja sitä voidaan tarvittaessa jatkaa toisella 30vrk kiireellisellä sijoituksella. Johtuen lyhyestä aikaikkunasta, jossa kiireellisen sijoituksen arviointityötä tehdään, korostuu prosessinhallinta laitoksessa, jotta arviointityö saadaan tehtyä laadukkaasti. Tavoitteena on mahdollisimman suuri hyöty sijoitusjaksosta asiakaslapselle ja hänen perheelleen. Hyvällä arviointityöllä saadaan lapselle ja perheelle kohdistettua oikea tukimuoto sijoituksen jälkeen, ja parhaimmassa tapauksessa voidaan ehkäistä huostaanotto.

Vaikka monia lastensuojelun kehittämishankkeita on saatu pantua täytäntöön Toimiva Lastensuojelutyöryhmän suositusten mukaan, on edelleen eri ammattilaisten yhteistyössä ja lasten sekä perheiden osallisuuden vahvistamisessa työsarkaa (Kananaja & Ruuskanen 2019, 17). Tämä opinnäytetyö pyrkii osallaan vastaamaan näihin lastensuojelun haasteisiin.

Opinnäyte oli luonteeltaan toiminnallinen kehittämistehtävä. Kehittämiseen liittyi tutkimuksellisia elementtejä laitoksen työryhmille tehdyn kyselyn ja sen tulosten analysoinnin muodossa. Toimintatutkimuksesta ei kuitenkaan tämän opinnäytetyön kohdalla voida puhua, koska aineiston keruussa käytettyä kyselyä eivät ohjanneet tarkat tieteelliset kriteerit, eikä sitä voida tieteellisenä tutkimuksena arvioida (Jyrkämä 2024). Opinnäytetyön prosessi noudatteli löyhästi konstruktivistista kehitystoiminnan mallia. Opinnäytetyön kehittämistehtävästä on erotettavissa selkeät neljä vaihetta. (Salonen 2013, 14.)

1. Aloitusvaihe
2. Suunnitteluvaihe
3. Työskentelyvaihe
4. Valmis tuotos

Tämän opinnäytetyön kehittämistehtävä kytkeytyi osaltaan Helsingin kaupungin lastensuojelun organisaation muutokseen. Eri yksiköitä on järjestelty organisaation sisällä niin, että johtamisen rakenne on yhtenäistynyt ja samaa työtehtävää suorittavat yksiköt ovat saman johdon alaisuudessa. Näin ollen tarve arvioinnin yhtenäistämiseksi on lisääntynyt. Opinnäytetyön kehittämistehtävä oli myös osa laitoksen dokumenttien digitalisointia ja siirtymistä paperittomaan toimistoon.

Opinnäytetyön tekemisen aikaan toimin ohjaajana laitoksessa, jossa kehittämistyö tehtiin. Kehittämistyössä kyselyiden osalta toimin vain fasilitaattorin roolissa. En osallistunut vastausten tuottamiseen kyselyssä, vaikka toimin kyselyiden järjestämisen aikaan ohjaajana yhdessä vastauksia tuottaneessa työryhmässä.

2 Tietoperusta ja aikaisempi kehittämistyö

Opinnäytetyön tietoperustassa käsitellään lastensuojelun yleistä tilaa, kehittämistarpeita ja kiireellistä sijoitusta osana lastensuojelun palveluita. Lisäksi opinnäytetyön tietoperusta rakentuu työryhmien tuottamasta aineistosta ([luku 5](#)) esiin nousseen asiakaslähtöisyyden ja osallistamisen ympärille. Asiakaslähtöisyys ja osallistaminen luovat yhdessä ihmisen osallisuuden kokemuksen (THL 2023a). Viimeiseksi tietoperustassa käsitellään prosessinhallintaa sekä prosessikartan siirtämistä konkreettiseksi prosessikuvaukseksi, ja vielä tarkemmin prosessikuvauksen sisällä käytännön työnteon toimintatavoiksi.

2.1 Lastensuojelun yleisestä tilasta ja kehittämisen tarpeista Suomessa

Viimeisimmät lastensuojelun tilastotiedot ovat vuodelta 2022 (Forsell 2023). Koronapandemia ei näyttäisi vaikuttaneen kovinkaan merkittävästi lastensuojelun sijaishuoltoon. Uudet huostaanotot ja kiireellisten sijoitusten määrät ovat pysyneet suunnilleen samoina vuosina 2020-2022. Useimmiten sijoitukset koskevat nuorisoikäisiä, mutta myös alakouluikäisiä ja alle kouluikäisiä lapsia sijoitetaan. Laitossijoitus on yleisempää nuorilla kuin alakouluikäisillä tai sitä nuoremmilla (Forsell 2023, 7).

Lastensuojelun asiakasmäärien kasvu ja asiakkuuksien muuttuminen yhä kompleksisemmiksi on aiheuttanut lastensuojelun yhteiskunnallisten kustannusten suurta kasvua (Hoikkala ym. 2023, 10.) Erityisesti sijaishuollon, eli kodin ulkopuolelle sijoitettujen, lasten osalta ovat kustannukset nousseet, vaikka itse sijoitettujen lasten kasvun määrä on ollut maltillinen. Lasten- ja perheiden palveluihin käytettävän rahan osalta Helsinki on maanlaajuisesti katsottuna kärkipäässä (Hoikkala ym. 2023, 11). Kustannusten kasvun hidastamiselle on ilmeinen tarve varsinkin heikossa taloussuhdanteessa, missä Suomi on vuonna 2024. Sijaishuollon, ja erityisesti pitkäaikaisten sijoitusten määrän vähentäminen, on tehokas keino rajoittaa kustannusten nousua, koska sijaishuollon järjestäminen on merkittävästi kalliimpaa kuin lastensuojelun avohuollon palvelut. Sijaishuollon järjestäminen on vastannut n. 73 % koko lastensuojelun n. 1,23mrd € vuosittaisista kuluista vuonna 2022. Kasvua vuodesta 2021 on ollut 2 %. (Forsell 2023, 24.)

Lastensuojelu tarvitsee kehittyäkseen asiakkaiden osallisuutta lisääviä työnteon malleja ja sitä kautta lisääntynyttä luottamusta järjestelmää ja työntekijöitä kohtaan (Hoikkala ym. 2023, 13; Kananoja & Ruuskanen 2019, 24). Lähivuosina on tehty merkittäviä määriä selvitystyötä lastensuojelun kehittämiseksi. Yksi tärkeä kehittämishanke on ollut Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE), joka aloitettiin vuonna 2016. Sen toinen vaihe päättyi vuonna 2023 (THL 2024b.) LAPE-työryhmän loppuraportti (STM 2019a) esittelee useita kehityskohtia lastensuojeluun, joita on myös viime vuosina otettu melko paljon käyttöön. Erityisesti raportissa esitelty moniammatillisuuden lisäämisen vaatimus, ja mahdollisuus systeemisen työotteen käyttöön ovat yhdet tärkeimmistä LAPE-työryhmän ehdotuksista. Moniammatillisuudella tarkoitetaan useampien eri ammattiryhmien osallistumista perheen haasteiden ratkaisuun (Timperi 2022, 9). Systeemisellä työotteella tarkoitetaan perheen kokonaiskuvan ja -tilanteen näkemistä sekä huomioonottamista (THL 2024c). Samalla vaatimus ammatilliseen ja tieteelliseen tutkimukseen perustuvaan työskentelyyn on lisääntynyt. LAPE-muutosryhmän raportin perusteella myös lastensuojelun laatusuosituksista tarkennettiin vuonna 2019 (Malja ym. 2019). Tärkeä yksittäinen muutos viime vuosina on ollut myös sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoituksen tarkentaminen.

Lastensuojelun avohuollon palveluita saavien lasten määrä jatkaa edelleen laskuaan (Forsell 2023, 13). Tätä voidaan pitää ristiriitaisena lastensuojelulain (417/2007) ja sosiaalihuoltolain (1301/2014) tavoitteiden kanssa. Molemmissa laeissa määritetään periaate hyödyntää ennaltaehkäiseviä palveluita ensisijaisena palvelumuotona. Lastensuojelun avopalveluiden 'katalogi' on varsin kattava pitäen sisällään mm. tehostettua perhetyötä, perhekuntoutusta, lapsiperheiden sosiaaliohjausta ja kotipalvelua (THL 2024d). Sijoitetuksi tulee silti usein lapsia, joille (kiireellinen) sijoitus on ensimmäinen lastensuojelun tukitoimi. Näiden lasten kohdalla voidaan katsoa, että sosiaalihuollon palvelujärjestelmä ei ole täysin pystynyt hoitamaan tehtäväänsä.

Lastensuojeluilmoitukset ovat merkittävässä kasvussa. Ilmoitusten määrä on liki tuplaantunut vuosina 2015-2021. Vuonna 2022 tehtiin 184 685 lastensuojeluilmoitusta. Ne johtivat yhteensä 39 297 palvelutarpeen arviointiin, joissa selvitettiin tarvetta lastensuojelun palveluille. Kasvua lastensuojeluilmoitusten määrässä on vuoteen 2021 verrattuna 7 %. Vuodesta 2017 lastensuojeluilmoitusten määrä on kasvanut 27 %. (Forsell 2023, 18-19.) Lastensuojelulain alaiset palvelut eivät ole ainoat palvelut, joita lastensuojelun asiakas voi saada. Asiakkaiden perheet ja asiakas itse voivat saada palveluita myös sosiaalihuoltolain (1301/2014) perusteella. Sosiaalihuoltolain alaisiin palveluihin ei tarvita lastensuojelun asiakkuutta.

Tulevaisuuden viesti sosiaalipalveluiden uudistamiselle on, että perheet saisivat tarvitsemansa palvelut ensisijaisesti muualta kuin lastensuojelusta. Tämä tapahtuu tehokkaimmin terävöittämällä Sote-yhteistyötä ja moniammatillisuutta. Erityisesti yhteistyön merkitys korostuu silloin, kun perheessä on päihde- tai mielenterveysongelmia. Neuropsykiatriset (nepsy) haasteet nousevat myös esiin palvelujärjestelmää tarkasteltaessa. Perheet, joissa nepsy-haasteita on, jäävät usein väliinputoajiksi palvelujärjestelmässä. Näiden perheiden lapset saattavat ajautua hoidettavaksi lastensuojelun sijaishuoltoon, vaikka heitä voitaisiin parhaiten tukea terveydenhuollon palvelujärjestelmän kautta. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmä on edelleen organisaatiokeskeinen, melko joustamaton ja pirstaleinen. Perheiden palveluista puuttuu usein kokonaisvaltainen hyvinvoinnin hallinta. (Hoikkala ym. 2023, 15-17.)

Lastensuojelun asiakkaan keskeisin työntekijä on hänen oma sosiaalityöntekijänsä. Sosiaalityöntekijä vastaa perheen kokonaistilanteen hoitamisesta ja tarvittavien palveluiden koordinoinnista. Tämän opinnäytetyön työkalun kehittämisen aineistossa nousi usein esiin sosiaalityöntekijä yhteiskumppanina ja päätöksen tekijänä. Sosiaalityöntekijän ammatillinen kompetenssi korostuu, mitä vaikeampien päätösten äärelle lastensuojelussa joudutaan (Hoikkala ym. 2023, 17). Pelkkä lastensuojelun palvelujärjestelmä ei välttämättä pysty yksin vastaamaan lapsen tai perheen tarpeeseen, vaan muutoksen täytyy tulla kokonaisvaltaisesti koko palvelujärjestelmästä, ja sen koordinointi tulee olla systemaattista (Kananoja & Ruuskanen 2019, 27).

2.2 Kiireellinen sijoitus osana lastensuojelun palvelujärjestelmää

Lastensuojelun palveluita määrittää lastensuojelulaki (417/2007). ”Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.” kiteyttää Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen tuottama Lastensuojelun käsikirja (THL 2024a). Lain perimmäinen tarkoitus on parantaa palveluiden kautta lasten ja nuorten hyvinvointia yhteiskunnassa sekä ennaltaehkäistä mahdollisia ongelmia.

Lastensuojelun palvelut voidaan jakaa kolmeen kategoriaan.

1. Yleiset ennaltaehkäisevät sosiaalihuollon palvelut, joita määrittää sosiaalihuoltolaki (1301/2014). Sosiaalihuoltolain alaisten palveluiden saamiseen ei tarvita lastensuojelun asiakkuutta.
2. Lapsi- ja perhekohtaiset avohuollon palvelut, jotka käynnistyvät palvelutarpeen arvioinnin jälkeen lastensuojelulain (417/2007) § 27 mukaisilla kriteereillä.
3. Sijaishuollon palvelut, jotka ovat lastensuojelulain (417/2007) §49 mukaisia palveluita pitäen sisällään kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton.

Lastensuojelulain (417/2007) § 38 mukainen kiireellinen sijoitus on lastensuojelun yksi raskaimmista lapseen ja perheeseen kohdistuvista interventioista. Vaikka kiireellisen sijoituksen kuuluisi olla viimesijaisia tukitoimia, tehdään niitä verrattain paljon. (Lamponen 2023, 218.) Syitä kiireellisten sijoitusten lisääntymiselle on haettu mm. lastensuojelu palvelujärjestelmästä, sosiaalityöntekijöiden suurista asiakasmääristä tai eriarvoisuuden lisääntymisestä yhteiskunnassa. Usein näin onkin. Perhe ei ole saanut tarvitsemaansa avohuollon palvelua, palvelu on ollut riittämätön tai jopa väärä.

Tutkimustietoa kiireellisistä sijoituksista Suomessa ja maailmalla on tehty vain vähän (Lamponen 2023, 220.) Kiireellisen sijoituksen reunaehdot määritellään lastensuojelulain § 40 (417/2007). Jotta kiireelliseen sijoitukseen voidaan ryhtyä, täytyy lapsen kasvun, kehityksen ja/tai terveyden olla vakavasti vaarantunut. Haaste kiireellisen sijoituksen tarpeen arviointiin tulee käsitteen ’vaarantunut’ tulkinnasta; vaarantuminen ei ole aina selkeää eikä vaara ole välttämättä välitön. Lopulta kiireellisen sijoituksen päätöksen oikeellisuuden ratkaisee hallinto-oikeus, jos lapsen huoltaja päättää valittaa päätöksestä.

Kiireellinen sijoitus ei ole synonyymi huostaanotolle, vaikka päätös tarjoaakin sijaishuoltoa järjestävälle taholle samat oikeudelliset mahdollisuudet ja velvollisuudet järjestää lapsen hoitoa kuin huoltajuus. Huoltajuus ei kiireellisessä sijoituksessa siirry julkisen vallan alaisuuteen, vaan lapsen huoltaja pysyy sijoituspäätöksen jälkeen samana. Kiireellinen sijoitus tarkoittaa usein pysäytystä lapsen ja perheen tilanteeseen sekä käynnistää arvioinnin tulevaisuuden tuen tarpeesta. (THL 2023b.)

Arviointia tehdään perheen sosiaalihuollon asiakkuuden kaikissa vaiheissa. Alkaen sosiaalihuoltolain (1301/2014) § 36 mukaisesta palvelutarpeen arvioinnista, jossa arvioidaan myös lastensuojelun tarve. Arvioinnin tulee perustua lapsen ja perheen osallisuuteen. Arviointia tehdään aina yhteistyössä lapsen, huoltajien ja ammattilaisverkostojen kanssa (Jaakola, Pösö & Vornanen, 513). Erityisesti laitospuolinen kiireellinen sijoitus, mihin tämä opinnäytetyö liittyy, keskittyy arvioinnin tekemiseen. Arviointi on koko kiireellisen sijoituksen työskentelyn ydin ja tärkeä osa kaikkea lastensuojelutyötä. Arvioinnin tulee olla kokonaisvaltaista, eikä pelkkä palveluiden tarpeen arviointi ole usein riittävää. (Petrelius ym. 2016, 7.) Kiireelliseen sijoitukseen liittyy myös lähes aina kuntouttavia elementtejä siltä osin, kuin niitä on mahdollista laitoksessa toteuttaa.

Sosiaalityöntekijän tekemästä kiireellisen sijoituksen päätöksestä käynnistyy prosessi, joka kestää joko 30 vrk tai mahdollisella kiireellisen sijoituksen jatkopäätöksellä 60 vrk. Ensisijaisesti lapset pyritään sijoittamaan perheisiin, mutta riippuen lapsen tilanteesta voi laitokseen sijoittaminen olla paras ratkaisu (THL 2024e.) Syitä laitossijoitukselle voivat olla esimerkiksi lapsen vahva oirehdinta, terveydentila tai vanhempien ja lapsen yhteydenpidon varmistaminen. Kiireellisen sijoituksen jälkeen lapsi joko palaa kotiin tai lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä aloittaa huostaanoton valmistelun. Siihen, mitä kiireellisen sijoituksen jälkeen tapahtuu, on laitoksessa tehtävällä arviointityöllä suuri merkitys.

Kiireellinen sijoitus on tunteita herättävä interventio, sillä se voidaan tehdä myös ilman lapsen tai perheen suostumusta. Suomen erikoisuus kiireellisissä sijoituksissa on se, että päätöksen tekee sosiaalityöntekijä yksin (Lamponen 2022, 220.) Tämän takia laitokseen kiireellisesti sijoitetun lapsen tärkein yksittäinen työntekijä on hänen oma sosiaalityöntekijänsä. Sosiaalityöntekijä on kiinteästi yhteistyössä myös laitosten ohjaajien kanssa. Esimerkiksi neuvottelut, missä lapsen kiireellisen sijoituksen tavoitteista ja jatkosta päätetään, tapahtuvat sosiaalityöntekijän johdolla, yhdessä laitoksen ohjaajien kanssa.

Joissain tapauksissa lapsi voidaan sijoittaa laitokseen myös avohuollon tukitoimena tai sijoitusjakso laitokseen voi alkaa kiireellisen sijoituksen päätöksellä, mutta jatkopäätös sijoituksesta tehdään avohuollon tukitoimena. Ero sijoituksella avohuollon tukitoimena verrattuna kiireelliseen sijoitukseen on se, että avohuollon sijoitus tehdään aina yhteistyössä huoltajien ja 12-vuotta täyttäneen lapsen kanssa, kun taas kiireellinen sijoitus voi olla myös perheen ja lapsen tahdon vastainen. (THL 2024f.) Sijoituksessa avohuollon tukitoimena lapseen ei myöskään voida kohdistaa minkäänlaisia rajoitustoimenpiteitä. Kiireellinen sijoitus on laitosympäristössä yleisempi kuin sijoitus avohuollon tukitoimena.

2.3 Osallisuus ja asiakkaan osallistaminen

Lapsen ja perheen osallisuus on vahvasti integroitu lastensuojelutyöhön. Esimerkiksi lastensuojelulain (417/2007) koko 4. luku on omistettu osallisuudelle (Araneva 2022, 303.)

”Lapsen osallisuudessa on kyse siitä, miten hän voi olla mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa hänen etunsa turvaamiseksi tehtävää työtä.” määrittää THL osallisuutta koskevassa artikkelissa (2023b). Osallisuus on niin luonnollinen osa lastensuojelulaitoksessa tehtävää työtä, että aluksi oli suunnitelma jättää pois se tämän opinnäytetyön tietoperustasta. Osallisuus teemana nousi kuitenkin niin vahvasti esiin työryhmien tuottamasta aineistosta kehittämistyön kyselyssä, että se nousi osaksi tietoperustaa.

Vaikka osallisuus on vahvasti lastensuojelun lainsäädännössä määritetty, ei se tarkoita, etteikö osallisuutta käytännön työssä voisi kehittää lisää, tai osallisuuden periaate aina toteutuisi. Erityisesti pienten lasten kohdalla osallisuus on haastavaa toteuttaa, koska heidän käsityskykynsä omasta tilanteestaan tai ratkaisuistaan, on rajallinen. Lasta kuullaan täysimääräisesti vasta, kun hän täyttää 12-vuotta (Lastensuojelulaki 417/2007, §20). Tätä pienempien lasten kohdalla on silti osallisuus yhtä oleellista: osallisuus edistää lastensuojelutyön vaikuttavuutta sitouttamalla lapsen ja hänen perheensä paremmin työskentelyyn (Malja ym. 2019, 19; Tulensalo ym. 2021, 20; Laakso 2019, 64).

Osallisuus tarkoittaa myös asiakaslähtöisyyttä. Päivittäin lastensuojelussa tulisi kysyä, kenelle tätä työtä tehdään. Vastauksen tulisi aina olla asiakkaalle eli lapselle ja hänen perheelleen. Perinteisesti lastensuojelu on ollut ammattilaisvetoista ylhäältäpäin ohjattua tiedon jakamista asiakkaille. Nykypäivän lastensuojelussa tällainen työote ei enää päde, koska osallisuus on määritetty jo suoraan lastensuojelulaissa. Osallistaminen voidaan jakaa laitosmuotoisessa sijaishuollossa kahteen kategoriaan.

1. Formaali. Rakenteellinen työskentely laitoksen arjessa. Esimerkkejä formaalista osallisuuden tavoittelusta päivittäisessä työssä ovat mm. suunnitellut perhetapaamiset, omaohjaajakeskustelut tai lastenkokoukset.
2. Informaali. Arkinen työskentely, missä lapsen ajatuksia kuullaan ohimennen, selvennetään eri työskentelykäytänteitä tai vaikka pelataan yhdessä. Informaali osallistaminen antaa parhaimmillaan lapselle osallisuuden kokemuksen dialogisen osallisuuden kautta (Tulensalo ym. 2021, 23).

Oli osallisuuden tavoittelu formaalia tai informaalia, on se aina läsnä laitoksen arjessa. Informaalit tilanteet ovat osastolla usein rakennettu niin, että niistä syntyy sosiaalipedagogisen osallisuuden kokeminen (Tulensalo ym. 2021, 20.) Lapset osallistuvat esimerkiksi aina ryhmän yhteisiin liikuntahetkiin salissa. Lapsi pyydetään mukaan pelaamaan tai lapsi tutustutetaan välittömästi tiloihin ja toisiin lapsiin hänen saavuttuaan laitokseen.

Osallisuuden tunne muodostuu lapsen kuulemisesta ja kohtaamisesta, lapsen ottamisesta vakavasti, lapsen mukaan ottamisesta, turvallisen tilan luomisesta ym. Koko perheen ja tukiverkoston osallistaminen lapsen tilanteen hoitoon voidaan ajatella olevan systeemisen toimintamallin (THL 2024c) mukaista ajattelua. Vaikka lastensuojelun asiakas on lapsi itse, on

luonnollista osallistaa lapsen perhe, ja mahdollisesti lapsen lähiverkosto työskentelyyn ja tilanteen ratkaisuun.

Tässä opinnäytetyön kehittämistehtävässä käsiteltävä lapsen kiireellinen sijoitus asettaa prosessiosallisuuden keskiöön. Prosessiosallisuudella tarkoitetaan lapsen osallisuutta omassa hoito- ja asiakasprosessissaan (Muukkonen 2013, 168.) Lapsen prosessiosallisuuden toteutuminen on erityisen tärkeää kiireellisessä sijoituksessa, missä lapsi ja perhe on usein palveluun saapuessaan kriisitilanteessa. Palvelun ennakoitavuus ja sitä kautta prosessiosallisuus voi lisätä lapsen turvallisuuden tunnetta merkittäviä määriä. Prosessiosallisuudella saadaan arvioinnin tueksi, lapsen kuulemisen kautta, mahdollisesti sellaista tietoa, mitä ei lastensuojelu muuten saisi (Muukkonen 2013, 170). Kiireellinen sijoitus toimii aina myös arviointijaksona lapsen ja perheen tilanteesta.

2.4 Prosessin hallinta ja prosessikuvaus

Prosessin hallinnalla tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan kaikkien niiden työtehtävien ja osa-alueiden ymmärtämistä ja hallintaa, joita lapsen laitospuoleisen kiireellisen sijoituksen läpivieminen vaatii yksittäiseltä ohjaajalta tai omaohjaaja työparilta. Lapsen omaohjaajilla on suuri vastuu kiireellisen sijoituksen prosessin hallinnasta. Vaikka jokaisen lapsen tilanne ja sovitut tavoitteet ovat erilaiset, on kiireellisen sijoituksen prosessi aina melko samankaltainen.

Hyvä prosessin hallinta tuottaa laadukkaampaa arviointia, mikä taas tuo sosiaalityöhön parempaa vaikuttavuutta (Jaakola & Pösö 2022, 361) ja parempaa asiakaslähtöisyyttä (Vento 2014, 11). Itse sosiaalityön vaikuttavuutta, ja vaikuttavuuteen liittyviä tekijöitä, on Suomessa tutkittu kuitenkin melko vähän. Mittavin arviointia ja vaikuttavuutta koskeva tutkimus lastensuojeluun liittyen, on Uudenmaan Sosiaalikeskus Soccan ja Tampereen yliopiston tuottama tutkimushanke Lastensuojelu Lapsen etuna (ETU) (2022). Yleisesti voidaan tutkimuksen perusteella todeta, että hyvin hallittu prosessi tekee lastensuojelun työnteosta vaikuttavampaa.

Hyvällä prosessin hallinnalla voidaan saavuttaa etuja myös työajan käytössä. Tämän kehittämistyön prosessin hallintaan on haettu ajatusta kaupallisen alan prosessin hallinnasta (Tuominen 2014). Opinnäytetyö eli prosessin hallinnan työkalun kehittäminen on määritelmällisesti yksityiskohdilla rikastettu prosessikuvaus (Lindroos 2022). Luontaisin tapa tuottaa tämän tyyppinen prosessikuvaus on toimintatutkimuksellinen lähestymistapa (Vento 2014, 10.) Toimintatutkimuksellisessa käsittelytavassa ne työntekijät, jotka ovat prosessin kanssa päivittäin tekemisessä, osallistuvat prosessikuvauksen sisällön tuottamiseen.

3 Kehittämistyön taustaa

Vastaavanlaista sosiaalialan työnteon tukemiseen käytettävää rikastettua prosessikuvausta, jollainen tämän kehittämistyön jälkeen muodostui, ei kehittämistyön tueksi tai vertailukohdaksi löytynyt. Työkäytänteitä lastensuojelulaitoksessa tarkastelevaa tutkimusta on tehty hieman Helsingin kaupungilla myös aikaisemmin. Keväällä 2023 julkaistu ansiokas opinnäytetyö (YAMK) ”Kaikkein tärkein on se kohtaaminen” (Hyvönen & Järvinen 2023) on aiheeltaan melko lähellä tätä opinnäytetyötä, ja se toimi myös osaltaan inspiraationa tämän opinnäytetyön kehittämistehtävälle. Aikaisemmaksi kehittämistyöksi voidaan luokitella myös kehittämistehtävän kohteena oleva prosessityökalun runko, joka on esitelty [luvussa 3.2.2.](#)

3.1 Toimintaympäristö

Toimintaympäristönä kehittämistyölle toimi Helsingin kaupungin lastensuojelun organisaation alainen lastensuojelulaitos. Kehittämistyön tutkimusluvassa ([liite 3](#)) rajattiin, ettei kehittämistyön yksikkö voi olla tunnistettavissa, joten tässä opinnäytetyön raportissa käytetään kehittämisen toimintaympäristönä olevasta yksiköstä sanaa ’laitos’ tai ’lastensuojelulaitos’. Laitos on neljään eri osastoon. Yksi laitoksen osastoista on avohuollon palveluiden alainen yksikkö, joka toteuttaa kokonaan eri palvelumuotoa. Se ei osallistunut tämän työkalun kehittämiseen. Laitoksen kolme muuta osastoa toteuttavat kiireellisen sijoituksen prosessia ja kehittämisen kohteena oleva työkalu on suunnattu niiden käyttöön.

Laitokseen on sijoitettu pääsääntöisesti alle 13-vuotiaita lapsia. Tätä vanhemmat lapset eli nuorisoikäiset pyritään sijoittamaan Helsingin kaupungin muihin laitoksiin. Tämän kehittämistehtävän työkalua voidaan hyödyntää jatkossa myös muissa Helsingin kaupungin lastensuojelulaitoksissa, jos näin nähdään tarpeelliseksi ja hyödylliseksi. Toimintaympäristönä toimivassa laitoksessa ovat asiakasmäärät olleet reippaassa kasvussa viime vuosina. Vuonna 2022 laitoksen palveluita käytti 138 asiakasta ja vuonna 2023 171 (Helsingin kaupunki 2024b).

Laitoksen sisäisessä jaossa asiakaslapsen sijoitetaan osastolle pääasiallisesti iän mukaan. Yksi osasto ottaa vastaan alle kouluikäiset lapset, ja kaksi osastoa ottaa vastaan alakouluikäiset lapset. Sisarusperustaisesti tai paikkamäärien täyttymisen vuoksi voidaan tehdä poikkeuksia tähän asetelmaan. Laitos on melko tyypillinen lastensuojelulaitos: osastoja on maltillinen määrä ja osastojen koko on 6-7 asiakaspaikkaa. Laitos on tiloiltaan verrattain moderni. Laitoksessa on panostettu vahvasti toiminnalliseen työhön. Sen sisältä löytyy mm. hyvin varusteltu liikuntasali, toimintaterapiahuone ja bändihuone. Lisäksi jokaisella osastolla on oma leikki/peli/askarteluhuone. Huoneet ovat yleisesti lasten käytössä.

Asiakkaat tulevat laitokseen aina sosiaalityöntekijän tekemällä päätöksellä. Päätös on useimmiten lastensuojelulain (417/2007) §3 8 mukainen kiireellisen sijoituksen päätös. Myös lastensuojelulain § 39 mukainen päätös sijoituksesta laitokseen avohuollon tukitoimena on

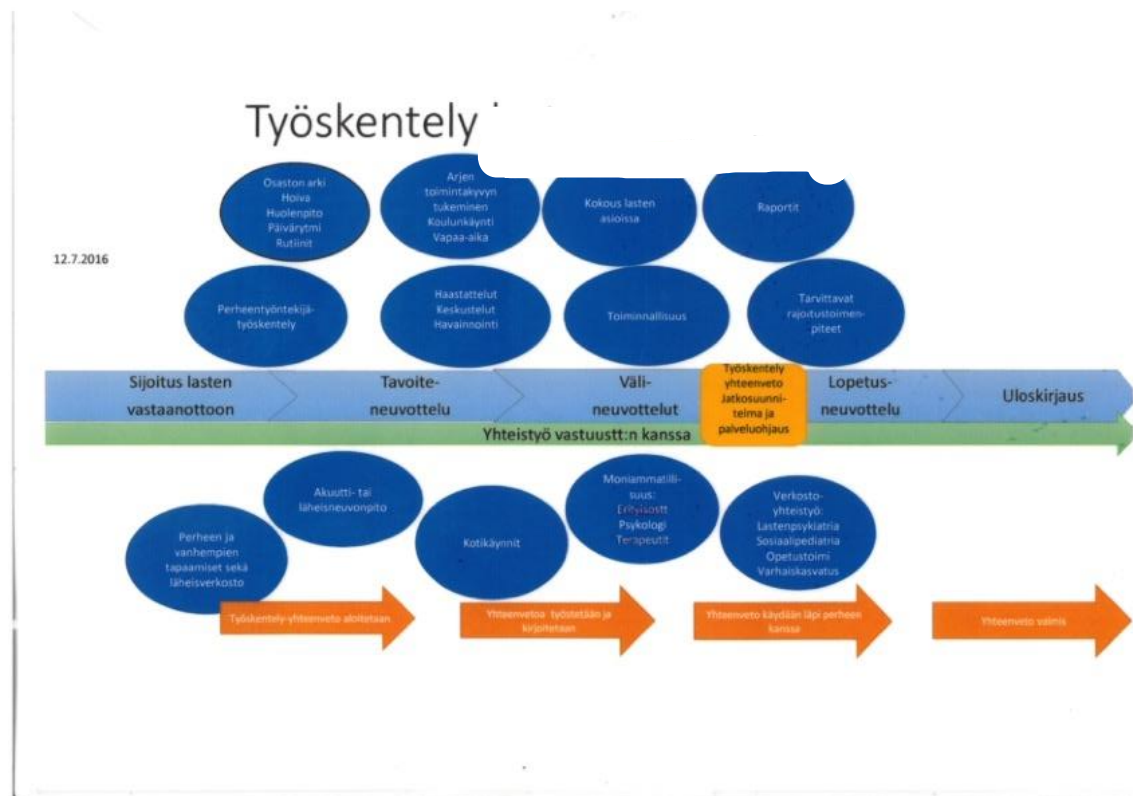
mahdollinen. Lapsen sijoituspäätöstä voidaan muuttaa sosiaalityöntekijän päätöksellä kesken sijoituksen, jos tämä nähdään tarpeelliseksi tai kiireellisen sijoituksen syyt ovat poistuneet. Itse sijoituksen prosessiin tämä ei vaikuta kuin siltä osin, että sijoitukselle avohuollon tukitoimena ei ole määritetty aikarajoja, vaan sijoituksella avohuollon tukitoimena lapsi voi olla laitoksessa yli 60 vuorokautta.

Kehittämisen kohteena oleva laitos on päivystävä eli lapset voivat saapua laitokseen mihin vuorokauden aikaan tahansa. Päivystäminen tarkoittaa myös jatkuvaa henkilökunnan läsnäoloa. Työskentely on jaettu kolmeen vuoroon. Henkilökuntaa työskentelee aamu- ja iltavuorossa 2-3. Yövuorossa työskennellään useimmiten yksin. Henkilöstömitoitus on erityisen hoidon tason laitoksen tasoa eli 1.5/asiakas. Tämä tekee jokaisen työryhmän kooksi 9-10 työntekijää.

3.2 Kehittämistyön perusta

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli kehittää prosessinhallinnan työkalua laitospuoleisen kiireelliseen sijoituksen läpiviemiseen. Tapaamisessa laitoksen johtajan kanssa elokuussa 2023 kehittämisen työn kohteeksi määriteltiin digitaalinen työkalu, jonka olisi tarkoitus helpottaa prosessinhallintaa, yhdenmukaistaa prosessia osastojen välillä, jakaa hyviä työkäytänteitä ja toimia prosessin selventäjänä uusille työntekijöille. Prosessi, mitä kehittämistyön kohteena oleva työkalu ([Liite 4](#)) kuvaa, on toimintaympäristönä toimivan laitoksen ydinprosessi eli lapsen kiireellinen sijoitus laitokseen (Tuominen & Malmberg 2021, 10.) Kehittämisen tavoite oli kirjoittaa auki ja rikastaa sijoituksen prosessikuvaus. Prosessikuvauksen auki kirjoittaminen tulisi antamaan paremman pohjan myös tulevalle kiireellisen sijoituksen laitospuoleisen prosessin kehittämiselle siltä osin, että työkalun kehittämisen yhteydessä tuotettiin kysely työn tekemisen malleista ja -käytännöistä laitoksen työryhmille.

Kehitettävä prosessinhallinnan työkalu pohjautuu laitoksen vuonna 2016 tehtyyn prosessikuvaukseen. Vuoden 2016 prosessikartta (kuva1) on osaltaan jo vanhentunut ja sen käyttö työntekemisen tueksi on rajallista. Vuoden 2016 prosessikuvauksen sisältö on kokonaisuutena hyvä, mutta sisältö kaipasi selkeyttämistä. Suoranaisia asiakastyön ohjeita, mitä kehittämistyön työkaluun tuotettiin, ei vanhasta prosessikuvauksesta löydy.

Kuva 1 Prosessikartta vuodelta 2016

Varsinaista työkäytäntöihin liittyvää tutkimusta ei laitoksessa ole aikaisemmin - tai ainakaan pitkään aikaan tehty, joten tarve tämän opinnäytetyön kehittämistehtävälle oli ilmeinen. Opinnäytetyön kehittämistehtävä oli jatkoa edellisen kevään työharjoittelun aikana aloittamaani prosessikuvauksen uusimista. Keväällä 2023 kehitin ajatuksen, ja ensimmäisen version prosessityökalusta, minkä pohjana toimi vuoden 2016 prosessikartta (kuva 1).

Esittelin 9.5.2023 prosessinhallinnan työkalun suunnitelman laitoksen yhden osaston osastokokouksessa ja se sai kokouksessa hyvän vastaanoton. Kehittämisehdotuksia esittelemäni työkalun pohjaan tuli kokouksessa niin paljon, että tarve suuremman mittakaavan prosessinhallinnan työkalulle näyttäytyi hyvänä ajatuksena. Itse prosessinhallinnan työkalu oli vielä viime keväänä varsin eri näköinen (Kuva 2). Sen sisältö oli pohdittu yhdessä harjoittelun ohjaajani, yhden osaston johtavan ohjaajan, kanssa. Asiakastyön ohjeet tässä versiossa olivat yleisesti vasta hahmotelmia siitä, minkä tyyppisiä ohjeita työkalun olisi hyvä sisältää.

Aloitus (ensimmäiset 1-2 viikkoa)

Kuva 2 Kevään 2023 työkalu

3.2.1 Sijoitusprosessin jako osiin

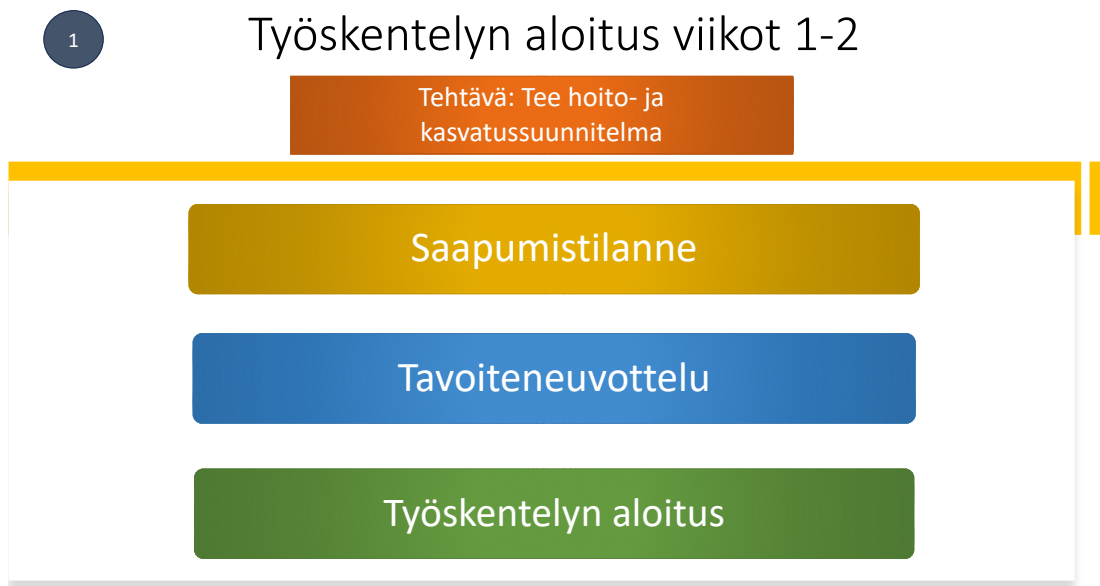
Kiireellisen sijoituksen prosessin jako osiin tapahtui vuoden 2016 prosessikartan (Kuva 1) mukaan. Kyseinen prosessikartta on edelleen käytössä laitoksessa ja se vastaa lastensuojelulain (417/2007) vaatimusta palvelun sisällöstä ja Helsingin kaupungin palvelukuvausta palvelusta (2024a). Vuoden 2016 prosessikartasta voitiin erottaa kolme vaihetta:

1. Aloitusvaihe
2. Työskentelyvaihe
3. Sijoituksen päättyminen

Nämä kolme vaihetta toimivat myös kehittämisen kohteena olevassa työkalussa jakona prosessin osiin. Työkalussa on annettu vaiheille lisäksi kestoajat viikkotasolla. Ajat ovat suuntaa antavia, eikä niitä voida välttämättä toteuttaa käytännön työssä sellaisenaan. Aikamääreet työkalussa ovat lähinnä työskentelyä ohjaavia.

3.2.2 Prosessityökalun runko

Elokuussa 2023 kehitin ajatuksen työkaluun, missä ohjeet eivät ole samalla sivulla kuin prosessin vaiheet, vaan ne ovat oman ”napin” takana alemman taso sivuilla. Tällöin syntyi pohja prosessinhallinnan työkalulle, mihin laitoksen osastojen työryhmät tulisivat tuottamaan sisällön. Työkalun runko pohjautuu sijoitusprosessin jaolle osiin, mikä esiteltiin [luvussa 3.2.1](#).

Kuva 3 Prosessityökalun etusivu elokuu 2023

Työkalu on kaksitasoinen. Ylemmän tason sivuja on kolme ja alemman tason sivuja ylemmän tason nappien mukaan 13. Ylempi taso on prosessikartan tyyppinen kuvaus sijoitusprosessista, ja siitä, mistä vaiheen päätehtävä kostuu. Vaiheen päätehtävä on merkitty oranssin värisellä laatikolla ”Tehtävä:” Muut laatikot ruudulla ovat nappeja, joita painamalla pääsee toisen tason sivuille. Toisen tason sivuilla esitellään tarkempi sisältö työskentelylle. Nappien alemman tason sivujen sisällön ovat tuottaneet enimmäkseen työryhmät tämän kehittämistyön kyselyllä. Jokainen alemman tason sivu sisältää napin ’paluu’, josta pääsee takaisin ylemmän tason sivulle.

Tämän tyyppinen ratkaisu valikoitui siksi, että työkalun sisältö olisi mahdollisimman laaja ja koko sijoituksen ajan työskentelyn kattava. Yksittäiselle sivulle ei olisi mahtunut riittävä määrä tietoa kattamaan kaikkea vaiheeseen liittyvää työskentelyä. Työkalun käytettävyyksi ei ratkaisun takia myöskään kärsinyt yhtään, koska käyttöliittymän kaksitasoisena varsin pelkistetty.

Työkalun rungon lopullisen muodon kehittämisen aikaan tein aiheanalyysin tätä opinnäytetyötä varten. Prosessityökalun runko ei ole osa tätä opinnäytetyötä muuta kuin siltä osin, että se toimi pohjana kehittämistyölle, ja on siitä syystä esitelty tässä. Lopullinen työkalu esitellään yksityiskohtaisesti [luvussa 6](#).

3.3 Kehittämistyön tarkoitus

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli kehittää prosessityökalua laitospuoleisen kiireellisen sijoituksen hallintaan. Jo aikaisemmin kehitetty työkalun runko tarjosi tähän tarkoitukseen

hyvän alustan. Vaikka prosessin läpivieminen kehittämisen kohteena olevassa laitoksessa noudattaa lastensuojelulain (417/2007) § 38 mukaista tehtävää, on prosessinhallinnan kehittämiselle silti tarvetta.

Työkalun kehittämistyötä ohjasi neljä tavoitetta, jotka asetettiin yhdessä toimintaympäristönä toimivan laitoksen johtajan kanssa elokuussa 2023.

1. Sijoituksen prosessin hallinnan helpottuminen.
Omaohjaajan työtehtävien määrä kiireellisen sijoituksen prosessin aikana on mittava. Työtehtävät pitävät sisällään kaikkea arkisista kodinhoidollisista toimista, asiantuntemusta vaativaan yhteenvedon kirjoittamiseen. Tarve ”muistilistalle” kaikista sijoituksen aikana vaadittavista työtehtävistä ja niiden suoritusjärjestyksestä oli ilmeinen. Hyvä prosessin- ja työtehtävien hallinta antaa enemmän aikaa myös asiakastyölle ja vähentää kuormitusta (Kananen & Ruuskanen 2019, 23-24). Työntekijät saavat parhaimmillaan työkalusta ideoita monipuolisempaan asiakastyöhön.
2. Prosessin läpiviemisen yhdenmukaistaminen osastojen välillä.
Työkalussa on määritetty ajat, minkä puitteissa tietyt työtehtävät tulevat olla tehty. Työkalua tulee tulkita niin, että ensimmäisen sivun tehtävä ”Tee Hoito- ja kasvatussuunnitelma” on oltava tehty sijoituksen ensimmäisen kahden viikon aikana. Työkalun avulla aikamääreet tulevat näkyväksi.
3. Jakaa hyviä työkäytänteitä.
Tämän tyyppistä työryhmien työkäytänteitä koskevaa selvitystä tai tutkimusta ei ole laitoksessa tehty aikaisemmin. Työryhmät jakavat paljon laitoksen käytännön toiminnasta tietoa keskenään, mutta työkäytänteisiin liittyvä keskustelu eri osastojen välillä on vähäistä. Työryhmille on kertynyt paljon hiljaista tietoa ja työkalu on hyvä keino sen saattamiseksi ei-hiljaiseksi tiedoksi (Pohjalainen 2012, 3). Tavoitteena ei kuitenkaan ollut häivyttää työryhmien tai omaohjaajatyöparien persoonallista otetta tehtävään työhön, vaan vain sujuvoittaa työntekoa.
4. Selventää prosessin kulkua uusille työntekijöille.
Laitoksen yhden osaston johtava ohjaaja sanoi, ettei kannata lähteä tekemään pelkkää perehdytystyökalua. Perehdyttäminen ei työkalun kehittämisen pääasiallinen tavoite ollutkaan. Prosessin ymmärtämisen tärkeyttä ei voi silti vähätellä. Prosessin ymmärtämisellä on suuri vaikutus siihen, miten nopeasti uusi työntekijä pääsee työtehtäviinsä kiinni ja näin osaksi työyhteisöä (Eklund 2023, 24; Työterveyslaitos 2024). Prosessin hallinnan työkalu voi auttaa alussa työntekijää ohjaajan työnkuvan kokonaisuuskokemattomissa.

Laitoksessa ollaan uudistamassa ja yhdenmukaistamassa koko sijoitusjakson arviointi ja sen tietojärjestelmiin tuottamat dokumentit kuten hoito- ja kasvatussuunnitelmat ja yhteenvedot. Hoito- ja kasvatussuunnitelman uusimisen työryhmä sai työnsä valmiiksi jo loppuvuonna 2023. Työryhmän laatimat ohjeet saatiin mukaan prosessityökalun kehittämiseen sisäisenä linkkinä asiakastyön ohjeisiin (ei näy tämän raportin työkalussa). Jaksoyhteenvedon uudistamisen raportointia tullaan työstämään vuoden 2024 aikana ja siihen tulevat muutokset voidaan muokata osaksi prosessityökalua myöhemmin. Itse työkalun kehittäminen liittyi näihin tuleviin kehittämiskohteisiin siltä osin, että työkaluun tuleva sisältö, on tietoa myös tulevaan arvioinnin kehittämiseen. Työkaluun voidaan lisätä uutta sisältöä aina, kun tietoa tuotetaan lisää.

Työkalu on osa paperittomuuteen siirtymistä laitoksen asiakastyön ohjeiden osalta. Työkalussa on ominaisuus, mikä vie linkin kautta laitoksen sähköisiin asiakastyön ohjeisiin. Näin ollen työkalu voi toimia myös apuna siinä, mitä asiakastyön ohjetta tarvitaan missäkin vaiheessa prosessia.

4 Aineiston keruun menetelmät

Tämä opinnäytetyö oli kehittämistehtävä, jonka lopputuloksena syntyi tuotoksena prosessinhallinnan työkalu. Kehittämistyön jälkeen työkalussa oli valmis sisältö, mikä on tulevaisuudessa muokattavissa. Menetelmällisyys työkalun kehittämisessä oli monimuotoista. Tärkein yksittäinen menetelmä tiedonhankintaan oli kysely, joka annettiin laitoksen työryhmien tehtäväksi marraskuussa 2023. Kysely piti sisällään työkalun rungon tulostettuna paperiversiona. Työryhmät tuottivat vastauksensa kirjoittamalla paperisiin työkalun ”sivuihin”. Kyselyn sisältö muodosti aineiston.

Kyselyn tuloksia käsiteltiin dokumenttianalyysin avulla (Ojansalo ym. 2015, luku 4.5). Ratkaisu sille, että kysely lähetettiin työryhmäkohtaisesti, oli käytännöllinen. Työryhmätasoinen vastaaminen oli ajankäytöllisesti, ja tiedonhankinnan kannalta, luontevin ratkaisu melko kiireisessä osastoarjessa. Työryhmäkohtainen tiedonkeruuta voitiin perustella myös siltä osin, että työryhmät pystyivät keskustelemaan, mitä vastauksia tuottivat kyselyyn. Työryhmille suunnattu kysely vähensi yksittäisen työntekijän mahdollisuutta tarjota omia intressejään työnteon käytännteistä osaksi vastauksia (Toikko & Rantanen 2009, 129).

Marraskuussa 2023 lähetettiin saatekirje ([Liite 1](#)) ja kyselyn materiaali valmiina täytettäväksi laitoksen osastoille. Saatekirjeeseen oli pyritty mahdollisimman selvästi ilmaisemaan, mitä tietoa kerätään, mihin tietoa käytetään ja miten vastaajien yksityisyys varmistetaan (Ojansalo ym. 2015, 133). Vastausaikaa työryhmille annettiin n. neljä viikkoa. Kuukauden

mittainen vastausaika valikoitui siitä syystä, että sen puitteissa jokainen osasto ehti pitää ainakin yhden osastokokouksen, joissa vastauksia voitiin käsitellä.

Kyselyn tuloksia ei voitu tulkita objektiiviseksi tiedoksi, vaan tulokset olivat kyselyn vastausten aikana syntyneitä siinä hetkessä parasta tietoa. Vastaukset olivat myös syntyneet joidenkin ajatusten ja arvojen pohjalta, joten vastauksia tuli tulkita sellaisina. Voidaan ajatella, että mitään objektiivista ei tämän tyyppisellä melko avoimella kyselyllä voida saavuttaa; eikä se ole tarpeellistakaan (Toikko & Rantanen 2009, 128.) Sen sijaan mitään luotettavuutta heikentäviä kytköksiä tai muita vastauksiin väärentävästi vaikuttavia tekijöitä ei tässä kehittämistehtävässä tarvinnut pelätä. Kysely oli suoraviivainen aiheensa- ja kysymysten asettelun osalta. Kyselyyn vastaamiseen ei liittynyt erityistä eettistä pohdintaa, vaikka eettistä pohdintaa työryhmät saattoivat käydä keskenään vastauksia pohtiessaan.

Vastausten käsittelyssä käytettiin sekä sisällön analyysia että sisällön erittelyä. Erittelyn avulla sisällöstä voitiin erottaa monta kertaa samalla tavalla esiintyvät ilmaukset. Ilmaukset eriteltiin sisällönanalyysin avulla. Kahta menetelmää käytettiin rinnakkain. Sisällön analyysin ja -erittelyn jälkeen aineisto muutettiin ohjeluotoon. Lopullinen ohjeluoto varmistettiin palautekierroksella laitoksen johtajan ja osastojen esihenkilöiden palautekyselyn avulla. Esihenkilöiden palautekierros oli tarkoitus käydä yhdessä läpi esihenkilökokouksessa, mutta kokous jouduttiin perumaan ja palaute hoidettiin sähköpostin välityksellä (Liite 2). Kysymykset esihenkilöille keskittyivät työkalun hyödyntämiseen osastotyössä, jatkokehittämiseen ja koulutuksen tarpeeseen työkalun käytössä. Sama kysely teetettiin myöhemmin maaliskuussa 2023 myös laitoksen työntekijöille. Tällöin kyselyyn vastasi yhden laitoksen osaston työntekijöitä.

Kyselyn aineiston analyysissa tulkittiin työryhmien vastauksia niiden sisältävän termistön perusteella ja yhdistellä vastauksia, jotka tarkoittavat samaa asiaa, mutta eri tavalla kirjoitettuna. Vastauksia käsiteltiin ”nappi” eli sivu kerrallaan ja niistä haettiin yhtäläisyyksiä ilmaisun osalta. Vastauksista luotiin kahden tason käsitteitä, joita siirrettiin luetteloiksi. Työryhmät eivät tuottaneet kuin yhden tason vastauksia, mutta analyysin avulla voitiin luoda käsitteitä kahdelle tasolle aineistossa toistuvien rakenteiden tunnistamisen avulla (Ojansalo ym. 2015, 138).

Tarkempi sisällönanalyysi oli aineistolähtöinen. Aineistoa analysoitiin ryhmittelemällä vastauksia, jotta käsitteitä saatiin muodostettua. Ryhmitellyistä vastauksista muodostettiin käsitteistö abstrahoinnilla eli pelkistämällä (Ojansalo ym. 2015, 139.). Käsitteistön pohjalta vastaukset voitiin muodostaa käytännön ohjeiksi. Selkeästi samaa tarkoittavat vastauksen lauseet kvantifioitiin eli merkittiin analyysiin numeroin. Vastauksista piti laskea, kuinka monta kertaa sama käsite esiintyi. Jos joku käsite oli kvantifioinnin tuloksena kaikkien työryhmien tuottama, jäi se varmasti osaksi työkalua. Sama tapahtui, jos kaksi työryhmää

kolmesta oli tuottanut saman käsitteen. Yksittäisen kerran esiintyvistä vastauksista piti joka vastauksen kohdalla tulkita vastaako se työkalun tarkoitusta tai saatekirjeen (liite 1) ohjetta.

Analyysin jälkeen vastaukset tulkittiin luomalla niille merkityksiä (Ojansalo ym. 2015 143-144.) Analysoiduista vastauksista pystyi muodostamaan synteesejä, joista lopulliset vastaukset saatiin muodostettua. Synteeseit eivät ole vielä käyttökelpoisia sellaisenaan ohjemuotoisiksi ilmauksiksi työkaluun. Aineiston analyysivaiheen vastaukset käytiin läpi yhdessä laitoksen johtajan kanssa. Laitoksen johtajan kanssa tarkastettiin, vastasivatko kyselyn tulokset kehittämistyön tavoitteita.

Viimeiseksi osaksi analyysiä jäi käsiteltyjen vastausten kirjoittaminen ohjemuotoon. Ohjemuodoksi valikoi imperatiivi. Toinen vaihtoehto imperatiiville oli pyyntömuotoinen ilmaisu. Pyyntömuotoinen ilmaisu vaikutti liian formaalilta ja jäykältä kirjoitettuna, joten imperatiivi kirjoitusmuotona jäi voimaan. Imperatiivimuodon käyttö oli kehittäjän oma valinta. Työkalussa ei ole tekstiä merkittävää määrää, joten oli erityisen tärkeää, että kaikki teksti oli kielenhuollollisesti oikein. Kielenhuollon tarkastamiseen käytettiin palautekeskustelua laitoksen johtajan kanssa.

Osa työkalun sisällöstä oli jo valmiiksi olemassa laitoksen sisällä dokumenttien ja erilaisten asiakastyön ohjeiden muodossa. Niistä piti analysoinnilla valita, mikä oli oleellista tietoa työkalua varten. Valinnan perusteena toimi kiireellisen sijoituksen sisällön asettamat ehdot, lastensuojelulain (417/2207) vaatimukset ja yleisesti käytössä hyväksi havaitut ohjeet. Ohjeiden hyödyntäminen arkisessa työskentelyssä oli myös valintakriteeri. Aineistoksi voidaan luokitella myös [luvussa 3.2.2](#) esitelty prosessityökalun runko, lastensuojelulaki (417/2007) ja muu kehittämistyötä tukeva ammattikirjallisuus.

Esimerkkejä kyselyn vastauksien muuntamisesta sisällön analyysin avulla lopulliseen ohjemuotoon on alla taulukossa. Ensimmäisessä sarakkeessa on suoria lainauksia työryhmien vastauksista. Toisessa sarakkeessa on analysoinnin jälkeinen ilmaus. Kolmannessa sarakkeessa on lopullinen ohjemuoto, mikä jäi osaksi työkalua ja näin ollen näkyviin työkalun käyttäjälle.

Vastaukset	Analyysi	Ohjemuoto lopullisessa työkalussa
Saapumistilanne	Saapumistilanne	Saapumistilanne
-Tilanteen läpikäynti lapsen kanssa ikätasoisesti	-Lapsen kuuleminen ja mielipiteen selvittäminen ikätasoisesti [3x]	-Kuuntele lapsen ajatukset tilanteesta ja selvitä lapsen

<ul style="list-style-type: none"> -Lapsen kuuleminen ja tilanteen läpikäyminen -Huom ikätasoisuus -Tilanteen läpikäyminen lapsen kanssa ikätasoisesti 		mielipide sijoitukseen ikätasoisesti
<p style="text-align: center;">Verkostotyö</p> <ul style="list-style-type: none"> -hoitokontaktien selvittäminen (psyka, puheterapia jne) -Kartoitetaan verkostot sijoituksen alussa -Verkostojen kartoitus (koulu, psykiatria jne.) 	<p style="text-align: center;">Verkostotyö</p> <ul style="list-style-type: none"> -Lasten verkostojen selvittäminen sijoituksen alussa [3x] - (Eri verkostojen listausta) 	<p style="text-align: center;">Verkostotyö</p> <ul style="list-style-type: none"> -Selvitä kaikki lapsen verkostot heti sijoituksen alussa - (Eri verkostojen listaus)
<p style="text-align: center;">Sijoituksen päättyminen</p> <ul style="list-style-type: none"> -1 tapaamiskerta yhteenvedon läpikäynnille -yhteenveto valmis + käydään (läpi) vanhempien kanssa -muista allekirjoitukset 	<p style="text-align: center;">Sijoituksen päättyminen</p> <ul style="list-style-type: none"> -Yksi tapaamiskerta yhteenvedon läpikäymiseen perheen kanssa [2x] -allekirjoitukset [2x] 	<p style="text-align: center;">Sijoituksen päättyminen</p> <p>Varaa yksi tapaamiskerta perheen/asiakkaan kanssa yhteenvedon läpi käymiseen. Pyydä allekirjoitukset</p>

Taulukko 1 Esimerkkejä vastausten analysoinnista

Työkalun sisällön luotettavuuden varmistamiseksi ja lisäkehittämiseksi teetettiin erillinen kysely laitoksen johtajalle ja osastojen esihenkilöille ([liite 2](#)). Johtaja ja esihenkilöt saivat tutustua työkaluun etukäteen. Heitä pyydettiin arvioimaan siinä esiintyvää tietoa, antamaan kehitysehdotuksia, pohtimaan miten työkalu vastaa käyttötarkoitustaan ja miettimään tarvitseeko työkalu käyttökoulutusta. Saman kyselyn tuloksia käytettiin myös työkalun arvioinnissa ([Luku 7](#)). Kehittämissideoiden pohjalta työkaluun tehtiin muutamia pieniä muutoksia ja tarkennuksia.

5 Kehittämisen prosessi

Tässä luvussa yhdistetään työkalun kehittämisen prosessi ja opinnäytetyön prosessi. Kehittäminen prosessinhallinnan työkalun osalta eteni aikataulussa ja suunnitelmallisesti. Laitoksella oli toive prosessityökalun valmistumisesta vuoden 2023 loppuun mennessä, mutta työkalun valmistumisen siirtyminen maaliskuulle 2024 ei varsinaisesti haitannut, koska työkaluun tuli vielä lisättävää aineistoa tammikuun 2024 aikana.

Prosessin kulku noudattelee löyhästi konstruktivistista kehittämistyön mallia (Salonen 2015, 72.) Siitä voidaan erottaa selkeästi kolme osiota (Kuva 4). Ensimmäinen osa oli idea työkalusta ja työkalun pohja. Työkalua jalostettiin keskusteluiden kautta, jolloin syntyi menetelmällisyys tiedon hankinnan osalta. Työryhmiltä kerätyn tiedon jälkeen oli vuorossa tiedon analysointi. Tässä vaiheessa työkalusta tuotettiin analyysitiedon sisältämä versio. Analyysin jälkeen käytiin palautekeskustelu laitoksen johtajan kanssa, jonka pohjalta analysoitu tieto tarkentui. Työkaluun tuli keskustelussa hieman uutta tietoa ja näkökulmaa. Palautekeskustelun jälkeen analysoitu tieto voitiin kääntää ohjemuotoon. Ohjemuotoinen työkalu oli jo melkein valmis. Viimeisessä vaiheessa työkaluun pyydettiin palaute osaston esihenkilöiltä ja työntekijöiltä. Palautteen pohjalta tehtiin lopulliset muutokset työkaluun. Lisäksi työkalulle tehtiin kielenhuolto ja marginaalien tasaus ym. siistintä. Työkalu oli valmis julkaisuun.

Kuva 4 Kehittämisen prosessin kulku (PresentationGo, 2024)

Kehittämistyö on tapahtunut syksyn 2023 ja kevään 2024 välisenä aikana. Alla olevassa taulukossa on kuvattu kehittämisen aikataulu, käytetyt menetelmät, mukana olleet toimijat

ja kehittämistehtävän tuotokset. Ensimmäisessä sarakkeessa on aika, milloin on toimittu. Toisessa sarakkeessa on kehittämisen menetelmä. Kolmannessa sarakkeessa ovat osallistuneet toimijat. Neljännessä sarakkeessa on kehittämiseen liittyvä tuotos. Neljäs sarake on kehittämistyön vaihe.

Aika	Menetelmä	Toimijat	Tuotos	Vaihe
9/2023	Keskustelu	Kehittäjä ja laitoksen johtaja	Työkalun idean hyväksyntä	Ideointi ja suunnittelu
10/2023	PowerPoint esitys	Kehittäjä ja laitoksen työryhmät	Työkalun idean esittely koko laitokselle	
10/2023	Tutkimus ja kirjoittaminen	Minä	Kehittämissuunnitelma ja kysely	
11-12/2023	Kyselyyn vastaaminen	Laitoksen työryhmät	Prosessityökalun sisältö	Toteutus
1/2024	Sisällön analyysi	Kehittäjä	Työkalun analysoitu sisältö	
2/2024	Palautekysely	Laitoksen johtaja ja työryhmien esihenkilöt	Tarkennuksia työkalun sisältöön	
3/2024	Palautekysely	Yhden osaston työntekijät	Tarkennuksia työkalun sisältöön	
3/2024	Palautekeskustelu	Kehittäjä ja laitoksen johtaja	Valmis työkalu	Viimeistely
4/2024	Tiedonsiirto	Kehittäjä	Työkalun julkaisu	

Taulukko 2 Työkalun valmistumisen prosessi

6 Työkalun esittely

Tässä luvussa esitellään lopullisen prosessityökalun sisältö sivu sivulta sekä työkalun sisällön aineiston tuottaminen. Itse työkalu on tehty Microsoft PowerPoint ohjelmistolla, joka on Helsingin kaupungilla yleisesti käytössä. Työkalun jatkokehittäminen on helpompaa, koska se on alun perin kehitetty jo käytössä olevalla ohjelmistolla. PowerPoint esitys antaa työkalulle miellyttävän visuaalisen ilmeen ja toiminnallisuuden verrattuna pelkkään tekstimuotoiseen dokumenttiin. Lopullinen työntekijöiden käytössä oleva työkalu tulee olemaan .pdf muotoa ja alkuperäinen PowerPoint-kehitysversio jää laitoksen johtajan haltuun. Työkalusta otetaan pois yksittäisen työntekijän mahdollisuus muokata sitä tallentamalla julkaisun yhteydessä tiedosto ”read only” tilaan. PowerPoint esityksen toiminnallisuus, muotoilu ja sisäiset linkit siirtyvät .pdf tiedostoihin sellaisenaan.

Työkalu sijoitetaan laitoksen sisäisiin pilvipalvelun Teams-tiedostoihin, sillä tavoitin, että jokainen työntekijä voi sen saavuttaa aina työvuorossaan helposti esimerkiksi siirtämällä työkalun omalle työpöydälleen. Työkalu tulee sisältämään linkkejä laitoksen sisäisiin asiakastyön ohjeisiin ja näin ollen työkalun kaikkia toimintoja ei tässä opinnäytetyön raportissa voida esitellä. Vastauksia vertaillaan tässä luvussa osittain siihen, miten ne vastaavat lastensuojelun viimeisimpiä laatuksiteereitä (Malja ym. 2019, 62-73).

6.1 Aineiston tuottaminen työkaluun

Aineisto työkalun sisältöön oli pääasiallisesti laitoksen työryhmien tuottamaa. Tarkempi aineistonkeruun menetelmällisyys eriteltiin [luvussa 4](#). Vastausaktiivisuus työryhmillä oli hyvä, mihin varmasti auttoi se, että itse työkalu, ja sen tarkoitus oli esitelty jo aikaisemmin laitoksen yhteisessä kehittämisen päivässä. Lisäksi laitoksen johtaja esitti vahvan toiveen, että työryhmät täyttävät kyselyn. Kyselyn ulkopuolinen aineisto löytyi laitoksen sisältä erilaisina ohjetauluina ja dokumentteina. Osa aineistosta tarkentui vielä palautekierroksella osastojen esihenkilöiden ja työntekijöiden antaman palautteen perusteella.

Aineistossa piti varmistaa, että se vastaa Helsingin kaupungin palvelukuvausta (2024a), ja ettei se ole prosessia ohjaavan lastensuojelulain (417/2007) vastaista. Joitain vastauksia piti pudottaa pois, koska ne olivat liian yksityiskohtaisia, eivät vastanneet tutkimuskysymyksiä tai eivät sopineet minkään luokittelun alle sisällön analyysissä.

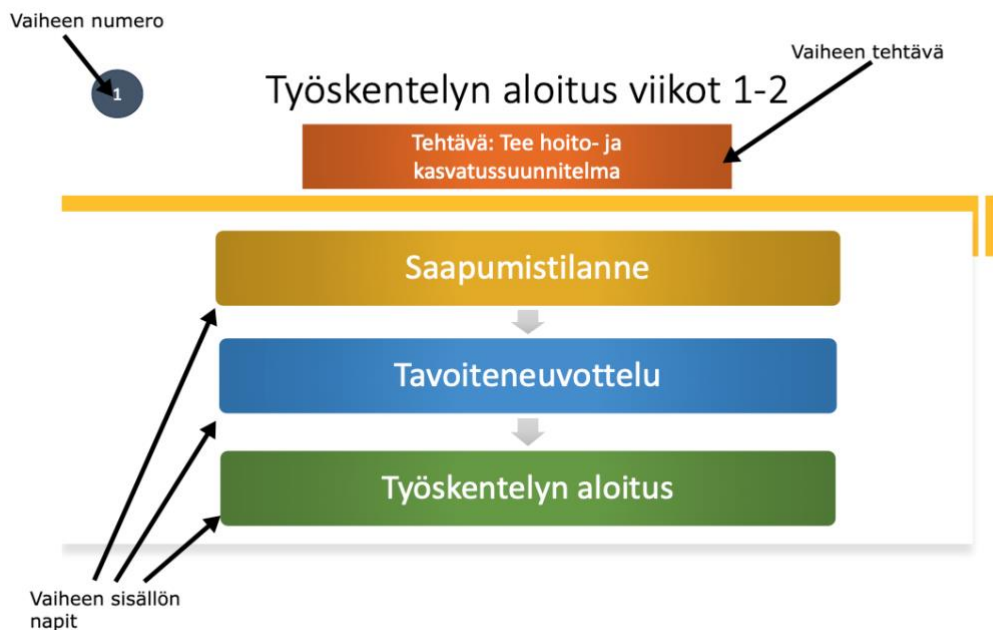
Sisällön valintaa ohjasi saatekirje ([Liite 1](#)), jossa oli pyydetty erityisesti työnteon malleja ja mahdollisia menetelmiä eri osioihin. Yksittäistä työmenetelmää ei varsinaisesti haettu, mutta joihinkin sivuihin kaikki työryhmät tuottivat menetelmiä, joten menetelmälistaukset otettiin mukaan työkalun sisältöön. Yleisesti voidaan todeta, että työryhmien tuottama sisältö oli enimmäkseen työkalun sisällön kannalta relevanttia ja se saatiin analysoinnin jälkeen lähes sellaisenaan osaksi työkalua. Myöskään yksittäisiä, vain yhden työryhmän oman osaston

sisäisiä työkäytänteitä, ei aineistossa esiintynyt. Selkeästi toistensa kanssa ristiriidassa olevia vastauksia ei myöskään aineistosta löytynyt.

Laitoksen työskentelyä ohjaavat dokumentit, kuten valmiiksi tuotetut ohjeet asiakastyötä varten, olivat ilmiselviä valintoja työkalun sisällöksi. Tämä sillä perusteella, että ne ovat käytössä laitoksen sisällä, ja erilliset työryhmät ovat tuottaneet niihin jo aikaisemmin sisällön. Digitalisoituja ja yleisesti käytössä olevia asiakastyön ohjeita voidaan pitää luotettavina lähteinä työkalun sisällöksi.

6.2 Prosessin hallinnan työkalun sisältö

Työkalu on jaettu kolmeen päävaiheeseen ja vaiheiden alle kuuluviin työskentelyn muotoihin ”nappeihin”. Työkalun jokainen päätason vaihe sisältää oman tehtävän, mikä tulisi olla valmis vaiheen otsikossa annettuun aikamäärään mennessä. Vaiheet ovat merkitty numeroidulla ympyrällä sivun vasemmassa yläkulmassa, jotta ne eivät mene sekaisin alemman tason sivujen kanssa. Alla oleva kuva (kuva 5) on esimerkki ylempään tason sivusta ja sen toiminnoista.

Kuva 5 Työkalun toiminnot

Napin painaminen vie työkalun eri sivulle, missä on listattu työryhmien tuottaman tiedon perusteella työkäytänteitä ja -tapoja. Jotkut sivuista sisältävät myös olemassa olevia asiakastyön ohjeita tai linkkejä niihin. Työkalu kokonaisuudessaan on tämän raportin lopussa ([Liite 4](#)).

6.2.1 Vaihe 1: Työskentelyn aloitus

Työskentelyn aloituksen vaiheen tehtäväksi on määritetty hoito- ja kasvatussuunnitelman tekeminen eli HoKa. Hoito- ja kasvatussuunnitelman laatimisesta vaatimus tulee suoraan lastensuojelulain (417/2007) § 30 a. Hoito- ja kasvatussuunnitelmaa täyttäessä työryhmät eivät tuottaneet paljoa tietoa, koska laitoksessa on juuri syksyllä 2023 valmistunut hoito- ja kasvatussuunnitelman sisältöä ja toteutusta kehittäneen työryhmän laatima ohje. Työkalu tulee sisältämään linkin ohjeeseen. Asiakkaan osallistaminen työn suunnitteluun, HoKan laatimisen yhteydessä, nousi aineistosta esiin. Ohje tehdä HoKa asiakkaan yhteistyössä kanssa, tuli osaksi työkalua, koska se on lastensuojelun laatusuosituksen mukainen (Malja ym. 2019, 51).

Saapumistilanteen sivulle työryhmät tuottivat merkittävän määrän tietoa. Jos tuotetun tiedon määrästä voisi päätellä työtehtävien tärkeyttä työryhmille, nousisi saapumistilanteen vertailussa korkealle. Osallisuus nousi selkeästi teemaksi saapumistilannetta koskeissa vastauksissa. Lapsen tahtisuus ja tilanteen turvaaminen kävi ilmi työryhmien tuottamista vastauksista. Työryhmät halusivat vastauksissaan listata perustietojen keräämistä lapsesta. Osalla osastoista käytetään paperista perustietolomaketta ja osalla taas sähköistä tietojärjestelmää, joten lopulliseen ohjeeseen jäi kirjaamatta, minne perustiedot kirjataan. Saapumistilanteen hoitamisessa mainintoja saivat myös tietosuojalomakkeen täyttö ja perheen kanssa keskustelu mahdollisuuksien mukaan. Nämä jäivät osaksi työkalua.

Tavoiteneuvottelun sivun sisältöön ei tuotettu paljoa tietoa. Vastauksissa korostettiin sosiaalityöntekijän vastuuta tavoiteneuvottelun vetäjänä. Laitoksen ohjaajan työtehtävänä on vain osallistua tavoiteneuvotteluun ja järjestää tilat laitoksesta siihen. Nosto osallisuuden teemaan liittyen oli kehoitus käydä tavoiteneuvottelun syy ja kulku lapsen sekä perheen kanssa ennen neuvottelua läpi. Tavoiteneuvottelun kulku on julisteena jokaisessa neuvotteluhuoneessa laitoksen sisällä. Juliste on tehty laitoksessa aikanaan työskennelleen sosiaalityöntekijän toimesta. Julistetta voidaan pitää luotettavana dokumenttina, koska se on laitoksen sisällä yleisesti käytössä. Työryhmien lisäys siitä, että tavoiteneuvottelussa sovitut asiat (tavoitteet) toimivat pohjana hoito- ja kasvatussuunnitelman tekoon, tuli osaksi työkalua erityisesti perehdyttämisen näkökulmasta. Maininta sovittujen tavoitteiden korostamisesta osana hoito- ja kasvatussuunnitelmaa, oli perusteltua jättää osaksi tavoiteneuvottelun sivua.

”Työskentelyn aloitus”-sivu on enemmän listamainen kuin useimmat muut sivut työkalussa. Tähän sivuun työryhmät tuottivat paljon luetteloita, ja niitä analysoidessa piti erityisesti kiinnittää huomiota, minkä yläotsikon alle mikäkin listaus menee. Analyysin perusteella luotiin kolme yläotsikkoa, jonka alle listaukset tehtiin. Otsikot olivat:

1. Sovi ja järjestä tulevat tapaamiset.

2. Ota yhteys lapsen verkostoihin.
3. Suunnittele lapsen arki.

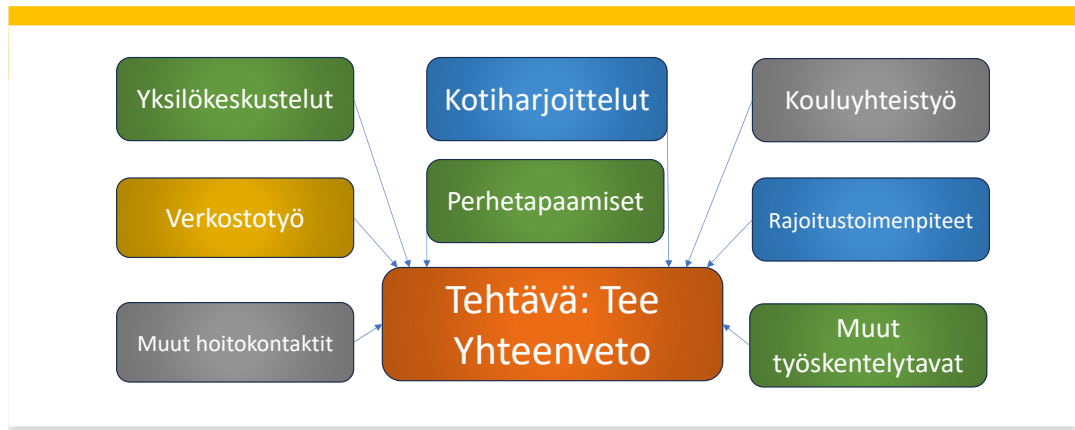
Omaohjaajuuteen liittyen työryhmät tuottivat kaksi ohjetta: 'Päätäkää omaohjaajapari' ja 'suunnitelkaa yhdessä työparina omaohjaajatyöskentely'. Arviointikeskustelussa laitoksen johtajan kanssa pohdittiin pitäisikö kaksi omaohjaajuuteen liittyvää ohjetta yhdistää. Johtajan mielestä ne oli syytä pitää erillään sillä perustein, että ne tapahtuvat eri aikaan ja ovat erillisiä työtehtäviä. Ohjeet jäivät erilleen työkaluun.

6.2.2 Vaihe 2: Työskentelyvaihe

Työskentelyvaihe (kuva 6) sijoittuu ajallisesti viikoille 2-4 ja mahdollisen jatkosijoitus päätöksen jälkeen viikkoon 8 asti. Se on ajallisesti ja sisällöllisesti selkeästi pisin kolmesta vaiheesta. Työskentelyvaihe pitää sisällään eniten työtehtäviä ja näin ollen se sisältää myös eniten tietoa työkalussa. Työskentelyvaiheen sisältö tähtää yhteenvedon tekemiseen sijoitusjaksosta, joka on merkitty työskentelyvaiheen tehtäväksi.

Itse yhteenvedon sivun sisältö melko suppea johtuen siitä, että laitoksen koko kiireellisen sijoituksen arviointia ja yhteenvetoa aletaan kehittää vuoden 2024 keväällä. Yhteenvedon kirjoittamisesta myöhemmin tuotettavat ohjeet otetaan osaksi työkalua niiden valmistuessa. Työryhmät näkivät oleellisena tuottaa yhteenvetosivulle huomion, että yhteenvetoa tulee tehdä prosessinomaisesti koko sijoituksen ajan heti hoito- ja kasvatussuunnitelman laatimisen jälkeen. Toinen hoito- ja kasvatussuunnitelmaan liittyvä ohje oli, että yhteenvedossa tulee keskittyä sijoitusjakson tavoitteisiin yleisen havainnoin sijaan. Huomion arvoinen oli myös omaohjaajaparin työnjakoon liittyvä ohje, mikä jäi sellaisenaan lopulliseen työkaluun.

Työskentelyvaihe viikot 2-4(8)

Kuva 6 Työskentelyvaihe

Yksilökeskusteluiden sivulle työryhmät halusivat nostaa aikatavoitteeksi työskentelylle yhden tunnin viikossa, mikä sinällään vastaa omaohjaajatyöskentelyn yleistä tavoitetta laitoksen oman perehdytyskansion mukaan. Yksilökeskusteluiden tavoitteellisuus mainittiin ja se kuuluu yksittäisenä nostona osaksi työkalua. Työryhmien vastaukset yksilökeskusteluiden sisällöstä vastasivat pitkälti sitä, mitä lastensuojelun laatukriteereistä 4 ja 5 sanotaan omaohjaajien tehtävien osalta (Malja ym. 2019, 65-67). Työryhmät olivat listanneet myös erityisiä keskustelumenetelmiä vaikkei niitä varsinaisesti haettu. Keskustelumenetelmät ovat työkalussa listauksena, sillä perusteiden, että ne nousivat aineistosta selkeästi esiin.

Kotiharjoitteluiden osalta työryhmät olivat varsin yksimielisiä vastauksissaan. Aineiston perusteella kotiharjoittelusopimus ja siihen liittyvät säännöt sekä suunnitelma laaditaan kaikilla osastoilla. Kuulumissoitot ja luonapitokorvaukset huomioitiin myös. Ne kuuluvat aineiston mukaan luonnollisena osana lapsen kotiharjoittelua.

Kouluyhteistyössä työryhmien yksimielisyys vastauksissa jatkui. Lapsen Wilma-tunnukset, lukujärjestys ja koulukyytien tilaaminen toistuivat kaikissa vastauksissa. Kouluneuvottelun tarpeellisuuden selvittäminen nostettiin esiin vastauksissa, joten se jäi työkaluun. Vastaukset noudattelivat pitkälti lastensuojelun laatukriteerin 9 (Malja ym. 2019, 71) mukaisia suosituksia.

Lapsen verkostojen selvittäminen ja kontaktoiminen nousi esiin kaikkien työryhmien vastauksissa. Verkostotyön sivun vastauksissa oli merkittävä määrä vaihtelua ja yksittäisiä nostoja tuli useampia. Kiireellinen sijoitus vaatii usein paljon lapsen eri asioiden selvittämistä

ja se näkyi erityisesti verkostotyöskentelysivun vastauksissa. Tästä syystä työkaluun tuli listaus mahdollisista (yleisimmistä) verkostoista. Verkostotyöskentely on lisäksi oleellinen osa systeemisen työskentelyn mallia, jota lastensuojelussa tulisi toteuttaa (THL 2024c).

Perhetapaamisten ja vanhemmuustyöskentelyn osalta työryhmät tuottivat paljon tietoa. Aineiston perusteella kaikki työryhmät näkivät oleellisena ottaa tavoitteeksi pitää kerran viikossa perhetapaamisen. Perhetapaamisten sisällön peilaus sijoituksen tavoitteisiin oli yksittäinen nosto, joka jäi sellaisenaan työkaluun. Moniammatillisuuden hyödyntäminen ja listaus moniammatillisista yhteistyökumppaneista, oli oleellista sisältöä työkaluun. Työryhmät tuottivat vastauksissaan lisäksi eri perhetyön menetelmiä, joita laitoksella on käytössä, tai joihin työntekijöitä on koulutettu.

Rajoitustoimenpiteet ovat osa sekä hoito- ja kasvatussuunnitelmaa että yhteenvetoa. Niiden käyttöä ja vaikutusta arvioidaan sijoituksen aikana jatkuvasti (lastensuojelulaki 417/2207, § 74 a). Työryhmät eivät tuottaneet tietoa lainkaan liittyen rajoitustoimenpiteisiin. Alkuperäinen suunnitelma työkalun osalta oli listata mahdolliset käytettävät rajoitustoimenpiteet, jotka ovat lueteltu lastensuojelulain (417/2207) luvussa 11. Laitoksen johtaja ehdotti analysointivaiheen palautekeskustelussa, että rajoitustoimenpiteiden listauksen sijaan, sivulle listattaisiin lastensuojelulain § 61 a mukaiset rajoitustoimien käytön edellytykset. Johtaja nosti myös esiin rajoitustoimenpiteiden käytön arvioinnin osana yhteenvetoa. Tärkeä havainto, jota työryhmät eivät olleet tuottaneet. Työkaluun jäi johtajan sisältöehdotus.

Muut hoitokontaktit sivu on puhtaasti listauksen omainen eikä sen tuottamiseen tarvinnut suurta määrää analysointia. Työryhmät eivät myöskään tuottaneet muuta tietoa tälle sivulle kuin listausta. Sivun on tärkeä siltä osin, että sen kautta työntekijä voi työkalua käyttäessään pohtia vaihtoehtoja, mistä voisi lapselle ja perheelle hakea lisää tukea, tai missä mahdollisesti lapsella on jo olemassa oleva hoito- tai palvelukontakti.

Muut työskentelymenetelmät sivu on listauksen omainen. Tälle sivulle työryhmät tuottivat listausta laitoksen sisäisistä mahdollisuuksista työskentelyyn kuten bändihuone, liikuntasali yms. Myös ulkoa hankitut palvelut kuten Kennelliiton Kaverikoirat oli nostettu esiin. Tälle sivulle oli tuotettu mahdollisen jatkosijoituspaikan kanssa yhteistyö, mikä ei luontevasti tullut esiin muilla sivuilla.

6.2.3 Vaihe 3: Sijoituksen päätyminen

Työskentelyn lopetus on kolmas ja viimeinen ylemmän tason sivu työkalua. Se ei sisällä yhtään nappia vaan on tarkoitettu listaukseksi toimenpiteistä, mitä tulee tehdä, kun lapsen sijoitusjakso päättyy laitoksessa. Tälle vaiheelle on annettu tehtäväksi käydä läpi, omaohjaajien tuottama yhteenveto asiakaslapsen ja hänen perheensä kanssa. Yhteenveton

läpikäyminen on osa lapsen ja perheen osallisuutta (THL 2023) siltä osin, että heillä on oikeus saada tietoa heistä tuotetuista dokumenteista ja mahdollisuus osallistua niiden tuottamiseen, tai vähintään sanoa oma näkemyksensä tuotettuun dokumenttiin.

3

Sijoituksen päättäminen

Tehtävä: Käy läpi yhteenveto perheen kanssa

- Varaa yksi tapaamiskerta perheen/asiakkaan kanssa yhteenveton läpi käymiseen. Pyydä allekirjoitukset.
- Viimeistele ja sulje hoito- ja kasvatussuunnitelma
- Siirrä tarvittava tieto jatkosijoituspaikalle ja tuleville avohuollon tukitoimille
- Hoida kirjausten tulostaminen asiakkaalle tarvittaessa
- Lopeta laitoshoidon episodi ja uloskirjaa asiakas Apotissa (tässä järjestyksessä)
- Poista yhteystiedot puhelimesta
- Peruuta:
 - ✓ Wilma-tunnukset
 - ✓ Taksikyydit
 - ✓ Bussikortit
 - ✓ Terveystieteiden huollon kontaktit
- Läksiäiset ja kortti

Kuva 7 Sijoituksen päättäminen

Sijoituksen päättämiseen liittyy paljon työtehtäviä ja se näkyi myös työryhmien vastauksissa. Erillisen tapaamiskerran järjestäminen perheelle/lapselle yhteenveton läpikäyntiä varten näki kaksi työryhmää oleellisena. Hoito- ja kasvatussuunnitelman viimeistely uusien ohjeiden mukaan nousi esiin vastauksessa. Jatkosijoituspaikalle ja tuleville avohuollon tukitoimille suoritettava tiedonsiirto, oli oleellista. Vaikka suuri osa tiedosta on tietojärjestelmissä, mistä ne voi tarvittaessa tarkistaa, on usein suullinen konsultaatio jatkopalveluiden kanssa suositeltavaa. Jotkut asiakkaat haluavat kirjaukset tulostettuna ja siihen pitää työryhmien mukaan myös varautua. Apottiin liittyvät toimet haluttiin myös nostaa esiin, jotta työntekijä muistaa ja osaa tehdä ne ajallaan. Peruutettavat asiat ovat sivulla listauksena. Viimeisenä lisäyksenä on läksiäisjuhlien järjestäminen, mikä on erityisesti lapselle tärkeä tapahtuma, koska se käytännössä on viimeinen asia, joka sijoituksessa lapsen kanssa tehdään.

7 Arviointi ja jatkokehittäminen

Kehittämistyön tuloksena syntyi tuotos eli prosessin hallinnan työkalu. Siltä osin voidaan puhua jo onnistumisesta, että tuotos valmistui sellaisenaan kuin se oli kehittämissuunnitelmassa marraskuussa 2023 määritelty. Työkalun arviointia tehtiin osittain jo tämän opinnäytetyön aikana osastojen esihenkilöille ja työntekijöille teetetyillä palautekyselyillä. Samoja kyselyitä käytettiin myös työkalun aineiston keruussa [luvussa 4](#).

Arviointia tehtiin lisäksi jatkuvasti koko kehittämisen ajan erilaisin informaaleiden keskusteluiden avulla.

Kyselyä tärkeimpänä tiedonkeruun välineenä täytyi arvioida kyselyn luotettavuuden perusteella (Toikko & Rantanen 2009, 124.) Vastausten kontrollointia kyselyssä ei ollut siltä osin, ettei voida varmasti tietää kuka vastaukset tuotti, oliko vastauksista keskusteltu työryhmän kanssa tai kuinka paljon vastauksista oli keskusteltu työryhmien sisällä. Työryhmiä oli valmistelu kyselyyn vastaamiseen lokakuussa 2023 koko laitoksen yhteisessä kehittämispäivässä, jossa tämä prosessinhallinnan työkalun kehittämistehtävä esiteltiin. Samassa tilaisuudessa kerrottiin tulevasta kyselystä tiedonhankinnan menetelmänä.

7.1 Prosessityökalun arviointi ja johtopäätökset

Koska kehittämisen kohteena oli prosessin hallinnan työkalu, liittyi sen arviointi työkalun sisältöön ja käytettävyyteen arkisessa osastotyössä. Arviointia varten suoritettiin kaksi eri kyselyä: toinen esihenkilöille ja toinen työntekijöille. Tosin laitoksen johtavat ohjaajat, ketkä vastasivat esihenkilökyselyyn, tekevät myös suorittavaa työtä. Kyselyn tuloksia tarkastellessa tätä ei otettu huomioon. Arviointikyselyssä kysyttiin myös, tarvitaanko työkalun käyttöön koulutusta ja minkälaisia jatkokehittämisen tarpeita työkalussa on.

Arvioiva palaute kerättiin helmikuun ja maaliskuun 2024 aikana kyselyllä ([liite 2](#)). Laitoksen johtajalta ja osastojen johtavilta ohjaajilta palaute kerättiin helmikuussa 2024. Tarkoitus oli käydä läpi arviointi suullisesti esihenkilöiden kokouksessa, mutta kokousta ei pystytty järjestämään kehittämistyön aikataulun puitteissa. Arvioiva palaute annettiin sähköpostikyselyllä. Samat kysymykset esitettiin suorittavaa työtä tekeville laitoksen työntekijöille myöhemmin maaliskuussa 2024. Työntekijöiltä kerätty palaute pyydettiin samaan kyselypohjaan ([liite 2](#)) kuin esihenkilöiden kysely aikaisemmin.

Sähköpostin saatekirje on osa kehittämisen kohteen arviointia (Vilka 2021, saatekirje arvioinnin kohteena.) Saatekirje määrittä tarkkaan, mitä tietoa pyrittiin keräämään. Tässä vaiheessa työkalu tarvitsi enää palautetta sen hyödyllisyydestä osastotyössä, ja jatkokehitysehdotuksia. Sähköpostin saatekirje pyrki olemaan mahdollisimman selkeä ja napakka, jotta kiireiset esihenkilöt ja työntekijät saavat mahdollisimman helposti tiedon siitä, mitä kysytään, ja millä aikataululla. Selkeys meni tästä syystä saatekirjeen ja kyselyn visuaalisuuden edelle. Vastaukset analysoitiin aineistolähtöisesti (Tuomi & Sarajärvi 2018, 108).

Johtopäätöksenä kyselyiden perusteella työkalun arvioitiin palvelevan tarkoitustaan erityisesti uusien työntekijöiden perehdyttämisen apuna. Kaikki työntekijätason vastanneet henkilöt olivat tätä mieltä. Esihenkilöt olivat samalla linjalla työntekijöiden kanssa, vastaten kaikki, että työkalu sopii perehdyttämiseen. Prosessin selkeyttäminen uusille työntekijöille oli yhtenä

kehittämisen tavoitteena. Pehdytyksen tueksi' -vastaus täyttää tämän tavoitteen hyvin. Omaohjaajatyöskentelyn suunnittelun tueksi ei työkalua ole varsinaisesti tavoitteiden mukaan suunniteltu, mutta se nousi esiin sekä esihenkilöiden että työntekijöiden palautteissa työkalun käyttötarkoituksesta. Omaohjaajatyön suunnittelun tueksi varmasti työkalu myös toimii, koska työkalussa on määritelty melko tarkkaan jokaisen vaiheen kohdalla työtävät, mistä työskentely koostuu. Vaiheiden kohdalla omaohjaajapari voi sopia keskenään työtävien jaosta työkalun avulla. Esihenkilöt nostivat vastauksissaan esiin työkalussa esiintyvät aikaraamit, missä työtävät olisi suoritettava. Työntekijät eivät palautteissa huomioineet aikaraameja ollenkaan. Työkalun käytöstä muistilistana mainitsivat molemmat vastaajaryhmät. Tämä tieto vastaa työkalun ensimmäistä tavoitetta prosessinhallinnan helpottajana.

Jos tarkastellaan kaikkia neljää luvussa 3.3 esiteltyä työkalun tavoitetta, voidaan todeta, että työkalu vastaa melko hyvin tai tulee tulevaisuudessa vastaamaan asetettuihin tavoitteisiin.

Tavoitteet olivat:

1. Helpottaa kiireellisen sijoituksen prosessin hallintaa laitoksessa.
Tavoitteen voida katsoa täyttyneen palautteen perusteella sekä esihenkilöt että työntekijät näkivät työkalun toimivan työn suunnittelun tukena.
2. Yhdenmukaistaa prosessinhallintaa laitoksen osastojen välillä
Tätä ei voitu selvittää vielä luotettavasti opinnäytetyön aikana. Asiaa selvitetään jatkossa käyttökyselyllä, kun työkalua kehitetään jatkossa.
3. Jakaa hyviä työkäytänteitä osastojen kesken
Työryhmille teetetty kysely, missä tietoa työkalua varten kerättiin toimi myös työkäytänteitä jakavana, koska työkalun sisältöön on koottu kaikkien työryhmien vastauksista synteesi.
4. Selventää prosessin kulkua uusille työntekijöille
Palautekyselyssä oltiin yksimielisiä tämän tavoitteen toteutumisesta.

Itse kehittämisen kohteena olevan työkalun luotettavuus voidaan katsoa olevan hyvä johtuen siitä, että sisällön ovat tuottaneet käyttäjät eli työryhmät itse (Toikko & Rantanen 2009, 121.) Luotettavuus tämän kehittämistyön osalta tarkoittaa myös käytettävyyttä. Työryhmien sitoutumista tiedon tuottamiseen pitää arvioida annettujen vastausten määrällä. Vastausten määrää voidaan pitää hyvänä, koska työkalun jokaiselle sivulle kertyi lopulta merkittävä määrä ohjeita. Käytettävyys on tämän tyyppisen kehittämistyön ydinkysymys (Toikko & Rantanen 2009, 125). Käytettävyys ei selvinnyt vielä tämän opinnäytetyön aikana, mutta

siirrettävyys työkalussa on hyvä: työkalua voidaan hyödyntää lähes sellaisenaan muissa Helsingin kaupungin lastensuojelulaitoksissa. Kyselyn luotettavuutta heikensi se, että aineistoa kertyi merkittävästi vähemmän kuin esimerkiksi, jos kysely olisi jaettu kaikille työntekijöille henkilökohtaisesti.

7.2 Jatkokehittäminen

Työkalu tulee jäämään laitoksen johtajan haltuun ja Helsingin kaupungin omaisuudeksi. Työkalu on suunniteltu niin, että sen sisältöä on helppo jatkokehittää. Työkalusta pystyy vaivattomasti muokkaamaan version, johon voidaan tuottaa kokonaan uusi sisältö esimerkiksi toisessa laitoksessa. Kehittämisen kohteena olevassa laitoksessa työkalu menee käyttöön osaksi asiakastyön ohjeita. Työkaluun voi antaa tulevaisuudessa palautetta tai kehittämisehdotuksia suoraan jatkokehittämisestä vastaavalle henkilölle. Työkalu tullaan tuotteistamaan (Toikko & Rantanen 2009, 86.) niin, että sen jatkokehitys mahdollistuu. Työkalu on jo suunniteltu niin, että se on julkaisun aikaan valmis tuote käytettäväksi.

Palautekyselyssä ([Liite 2](#)) kehittämisehdotuksia tuli jo merkittäviä määriä. Osa kehittämisehdotuksista voisi lisätä osaksi työkalua jo sellaisenaan. Osa vaatii hieman suurempaa jatkokehittämistä. Esihenkilöt näkivät yleisesti, että sisältöä voisi tuottaa työkaluun lisää tulevaisuudessa. Samaa näki myös yksi työntekijä. Eri sisältöjen tarkentamista nostettiin lisäksi esiin. Yksi vastaaja teki mielenkiintoisen kehittämisehdotuksen työkalun käytöstä muistilistana. Vastaajan ehdotuksessa työkalun voisi yksilöidä asiakaskohtaisesti niin, että työvaiheet olisivat merkittävässä suoritetuiksi, kun ne on tehty. Ehdotus otetaan varmasti huomioon jatkokehityksessä.

Työkalu tullaan esittelemään Helsingin kaupungin toisille laitoksille keväällä 2024. Toiset laitokset voivat esittelyn jälkeen päättää haluavatko ne ottaa työkalun käyttöönsä. Työkalun käyttökoulutukselle ei nähdä palautekyselyn vastausten perusteella suurta tarvetta. Jonkinlainen ohjeistus, mistä työkalu tulee jatkossa löytymään ja mihin siitä voi olla hyötyä, nähtiin tärkeänä saattaa käyttäjien tietoon. Yksi vastaaja ehdotti, että työkaluun tulisi kansilehti, mutta se tuskin tarpeellinen.

7.3 Työelämän palaute

Opinnäytetyön tutkimuslupa rajaa työelämäpalautteen tässä raportissa koskemaan vain referenttia palautteesta. Koko työelämän palaute on opinnäytetyön arvioijien tiedossa. Työelämän palautteessa työkalun nähtiin vastaavan hyvin konkreettisesti kehittämisen kohteeseen ja tavoitteisiin, mitä työlle oli sovittu. Erityisesti työkalun nähtiin auttavan prosessinhallinnassa sitä kautta, että työtehtäviä voi aina tarkistaa työkalun avulla.

Työelämän palautteessa mainittiin kyselyn aineistosta esiin noussut merkittävä osallisuuden teema. Sen ympärille tullaan jatkossa tekemään lisäkehittämistä työkäytänteiden osalta. Palautteessa mainittiin työntekijän mahdollisen työn aiheuttaman psyykkisen kuorman keventyminen prosessinhallinnan helpottumisen takia. Työkalun muokattavuus ja jatkokehittämismahdollisuudet mainittiin positiivisina asioina.

Itse kehittämisen prosessin sujuvuus kuvattiin jouhevaksi ja itseohjautuneeksi. Kehittämistyö nähtiin tehdyksi hyvin laitoksen kanssa yhteistyössä, ja työntekijöiden tarpeet huomioiden. Palautteen vastaanottaminen kehittämisen aikana koettiin avoimeksi.

8 Pohdinta ja johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön voi ajatella kokonaisuutena onnistuneen kohtuullisen hyvin. Prosessin läpiviemisessä ei ollut erityisiä haasteita ja aikataulut pitivät siltä osin kuin voi kohtuudella odottaa. Ensimmäinen suunnitelma työn loppuun asti saattamisesta vuoden 2023 loppuun mennessä oli ajatuksena ehkä hieman kunnianhimoinen. Työn viivästyminen maaliskuuhun 2024, antoi paremmin aikaa sisällön kunnolliseen työstämiseen ja palautekierrosten läpikäymiseen.

Parhaimmillaan tämä opinnäytetyö auttaa työntekijöitä prosessinhallinnan helpottumisen kautta antamaan aikaa enemmän asiakastyölle ja perustyölle eli asiakkaiden kohtaamiselle. Toimeksiantaja voi hyödyntää työkalua tai pelkkää ideaa prosessinhallinnan työkalusta monipuolisesti. Näen, että toimeksiantaja voi tämän opinnäytetyön jälkeen pysähtyä enemmänkin pohtimaan sosiaalihuollon prosessinhallintaa. Yhteiskunnallinen merkitys ei tällä opinnäytetyöllä ole mitenkään merkittävä. Enemmänkin näen, että kehittämistyössä saatiin aikaan jotain pientä ja paikallisesti hyödynnettävää. Yhteiskunnallinen vaikutus voisi olla se, että sosiaalihuollon prosesseja ja prosessinhallinnan hyötyjä voitaisiin tulevaisuudessa tutkia enemmän.

8.1 Itsearviointi

Oman ammatillisen kehittymisen kannalta, prosessin hallinnan työkalun kehittäminen, on ollut palkitsevaa. Jo pelkkä kiireellisen sijoituksen prosessin pilkkominen osiin antaa näkökulmaa yhden sosiaalihuollon työtehtävän prosessin hallintaan. Prosessin hallinnan omaksumisen kautta myös ohjaajan työtehtävien moninaisuus laitoksessa on avautunut aivan uudella tavalla.

Opinnäytetyön prosessi eteni yhdessä kehittämistyön prosessin kanssa niin vahvasti, että välillä niitä oli hankala erottaa toisistaan. Tämä näkyi erityisesti siinä, että tämä

opinnäytetyön raportti oli haastavaa rakentaa niin, että työkalun kehittäminen ja opinnäytetyön eteneminen pysyivät erillään.

Itse prosessityökalu on sekä oman että työntekijöiden arvioiden mukaan onnistunut erittäin hyvin. Näen työkalun olevan paras osa tätä opinnäytetyötä. Kehittämistyö eteni työelämän tavoitteet edellä. Se ei ole ollut kitkatonta ajatellen opinnäytetyön prosessia. Kehittämistyö eteni välillä hieman liian nopeasti opinnäytetyön vaatimukseen nähden. Itse kehittäjänä vastasin kehittämistyön sovittamisesta osaksi opinnäytetyötä. Tässä onnistuin vain kohtuullisesti.

Kehittämistyö oli itselleni mieluisaa ja osittain myös luontevaa, vaikken näin suurta kehittämistyötä ollut koskaan ennen tehnyt. Työkalun jatkokehittäminen, ja sen tuotteistaminen kiehtovat itseäni. Mahdollisuus tarjota työkalua Helsingin kaupungin muihin lastensuojelulaitoksiin, on mieluisa ajatus. Olen mukana mielelläni myös tulevaisuudessa kehittämässä tämän opinnäytetyön tuloksena syntyneitä työkalua. Välillä oli haastavaa pitää mielessä, että prosessityökalussa on lopulta vain kyse työnteon välineestä, mikä ei ehkä aina tässä raportissa tule vahvasti esiin. Väline toivottavasti tulevaisuudessa helpottaa sen perustyön tekemistä, mitä päivittäin lastensuojelussa tehdään, eli lasten ja perheiden kohtaamista.

Jälkeenpäin ajatellen tämän tyyppinen kehittämistehtävä oli melko raskas tehtäväksi yksin. Ilman tätä opinnäytetyötä vastaavanlaista kehittämistehtävää varten olisi laitoksessa todennäköisesti perustettu työryhmä, mihin olisi varattu henkilökunnan työaika useampia kymmeniä tunteja. Työpari- tai työryhmä olisi myös voinut lisäksi antaa tukea itse opinnäytetyön raportin kirjoittamiseen. Silti valinta toteuttaa opinnäytetyö ja kehittämistehtävä yksin ei kaduta. Oma varmuuteni kehitystyön tekijänä on ottanut ison harppauksen eteenpäin.

Eniten kehittämistyössä yllätti työryhmien vastauksissa esiin noussut osallisuuden ja osallistamisen teema. Itse aloittelevana lastensuojelun ammattilaisena näen osallisuuden teeman erittäin tärkeänä. Lapsen ja perheen osallistaminen palauttaa aina mieleen sen, kenelle lastensuojelu- ja sosiaalityötä tehdään. Työtä tehdään aina asiakkaille ja asiakaslähtöisesti. Tämä on, ainakin kyselyn perusteella, sisäistetty kehittämistyön kohteena olevassa laitoksessa.

Omat onnistumiset liittyvät vahvasti prosessinhallintaan ja siinä kehittymiseen. Tämän tyyppinen kehittämistyö on erittäin hankala hallita erityisesti, kun se kytkeytyy samalla opinnäytetyön prosessiin. Prosessinhallinnassa olisi auttanut kattavampi kehittämissuunnitelma ja erityisesti tarkkaan määritetyt aikataulut. Tässä kehittämistyössä aikatauluja ei ollut erityisen tarkkaan määritelty. Tarkoista aikatauluista kiinnipitäminen olisi

tuonut ehkä lisää struktuuria kehittämistyöhön. Kehittämisprosessi ja opinnäytetyö eteni kuitenkin oikeassa järjestyksessä. Tästä pyrin olemaan koko prosessin ajan tarkka.

8.2 Eettinen pohdinta

Eettisiä kysymyksiä tämän tyyppisessä kehittämistyössä ei ole mitenkään merkittäviä määriä. Itse opinnäytetyön prosessin ja sisällön eettisyyden varmistamiseksi pyrin noudattamaan ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisiä suosituksia, mitkä ovat määritelty asiaa käsittelevässä oppaassa (Arene ry. 2019). Erityisesti pyrin olemaan tarkka hyvän tieteellisen käytännön (HTK) noudattamisessa ja henkilötietojen salaamisessa. Tiedostan myös, että tämän tyyppinen tutkimus- ja kehittämistoiminta (TKI) tulee olla avointa ja tarvittaessa voin julkaista myös kehittämistoimintaan liittyneen aineiston tutkimusluvan ([Liite 3](#)) sallimalla tavalla (Arene ry. 2019, 10). Hyvän tieteellisen käytänteen peruseriaatteet ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, 12). Näen, että kaikkia peruseriaatteita on tämän opinnäytetyön kohdalla noudatettu.

Kehittämistyö tehtiin pääasiassa kyselynä, johon osallistuminen oli vapaaehtoista. Kysely oli täysin anonyymi. Aineisto kyselyssä tuotettiin työryhmätasolla, joten yksittäisen työntekijän ajatusta ei myöskään pysty jäljittämään. Työkalun sisällöksi päätynyt tieto on yleistason tietoa. Tarvittaessa koko työkalun voisi vaikka esitellä asiakkaalle tai laittaa julkiseksi. Työkalu täyttää lastensuojelulain vaatimat kriteerit kiireellisen sijaishuollon järjestämisestä. Prosessikuvaus vastaa myös Helsingin kaupungin palvelukuvausta laitoksen toiminnasta. Tutkimuslupaa ei tässä kehittämistyössä tarvittu muuhun kuin työkalun esittelemiseen osana opinnäytetyötä ja tilastojen keräämiseen taustamateriaaliksi. Ilman tätä opinnäytetyötä kehittäminen olisi voitu tehdä laitoksen sisäisenä kehittämistyönä. Tutkimuslupa rajasi kehittämistyön kohteena olevan yksikön tiedot pois raportista. Sen huomioon ottaminen oli tärkeä eettinen ratkaisu.

Työryhmät tuottivat kyselyn aineistossa selkeästi myös eettisiä ohjeita. Eettisiä teemoja, mitä vastauksista nousi esiin ovat mm. lapsen ja perheen yksityisyyteen liittyvät kysymykset, osallisuus ja lapsen huomioiminen osana omaa kiireellisen sijoituksen prosessiaan. Vaikka tämä opinnäytetyö keskittyy paljon kiireellisen sijoituksen prosessinhallintaan, toivat kyselyyn vastanneet työryhmät vastauksissaan siihen merkittävän määrän inhimillistä lämpöä ja asiakkaista välittämistä.

Lähteet

Painetut

Araneva, M. 2022. Lapsen suojelu: Toteuttaminen ja päätöksenteko: käsikirja lapsen asioista päättävälle. 2., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent.

Eklund, A. 2023. Tervetuloa meille!: Uuden työntekijän perehdytys. 3. painos. [Espoo]: Brik Impact.

Jaakola, A-M. Pösö, T. 2022. Lapsen tilanteen arvioiminen lastensuojelussa: analyysia asiakasturvallisuuden ja laadunnäkökulmasta. Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, 30 (4).

Jaakola, A-M. Pösö, T. Vornanen, R. 2023. Lapsen tilanteen arvioinnin osatekijät ja lapsikeskeisyys suomalaisilla sosiaalityöntekijöillä. Yhteiskuntapolitiikka 88 (2023):5–6.

Laakso, R. 2019. "Ne näki musta": Huostassa olevien lasten hyvinvointi ja sijaishuoltoon liittyvät kokemukset. [Helsinki]: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Lamponen, T. 2023. Kiireellisen sijoituksen päätöksenteko arkisena työtehtävänä lastensuojelussa. Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, 31(2), p. 218. doi:10.30668/janus.122124

Muukkonen, T. 2013. Lapsen kohtaamis- ja prosessiosallisuus. Teoksessa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos & Bardy, M. 2013. Lastensuojelun ytimissä. 4. uud. p. [Helsinki]: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3.-4. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön: Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistumiseen ja tiedontuotantoon. [Tampere]: Tampere University Press.

Tulensalo, H., Kalliomeri, R., Laimio, J., Frisk, S., Halme, H., Honkakoski, E., . . . Pelliccioni, S. 2021. Kohti lapsen näköistä osallisuutta. [Helsinki]: Pelastakaa Lapset ry.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuominen, K. & Malmberg, L. 2021. Tehoa ja laatua prosessien ja virtauksen kehittämiseen: Mikä erottaa menestyjät keskinkertaisista? Toinen painos. [Turku]: Oy Benchmarking Ltd.

Vento, S. 2014. Asiakaslähtöisyys ja tuottavuus hoivapalveluissa. [Vantaa]: Laurea-ammattikorkeakoulu.

Vilkkä, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5., päivitetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sähköiset

Arene ry. 2019. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20PINNÄYTETÖIDEN%20EETTISTE%20SUOSITUKSET%202020.pdf?_t=1578480382

Forsell, M. Kuoppala, T. 2023. Lastensuojelu 2022. Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos. Viitattu 21.2.2024.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144518/Lastensuojelu_2021_korjattu_07062022.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Helsingin kaupunki. 2024a. Lapsen lyhytaikainen sijoittaminen kodin ulkopuolelle. Viitattu

5.3.2024. <https://www.hel.fi/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lasten-ja-perheiden-palvelut/lastensuojelu/lastensuojelun-asiakkaana/lapsen-lyhytaikainen-sijoittaminen-kodin-ulkopuolelle>

Hoikkala, S. Muinonen, T. Palola, E. Rosberg, J. Väisänen, A. 2023. Lastensuojelun kokonaisuudistuksen valmistelu. Visiovaiheen raportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 23.2.2024

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164950/STM_2023_r_27.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Jyrkämä, J. 2024. Toimintatutkimus. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 11.4.2024.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusasetelma/toimintatutkimus/>

Kananoja, A. & Ruuskanen, K. 2019. Selvityshenkilön ehdotukset lastensuojelun toimintaedellytysten ja laadun parantamiseksi. Loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:4. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 21.2.2024.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161379/Selvityshenkilön_edellyt_ykset_lastensuojelun.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Lastensuojelulaki. 417/2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmä. 2020. Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti. Raportteja ja muistioita 2020:28. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 21.2.2024

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162414/STM_2020_28_rap.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Malja, M. Puustinen-Korhonen, A. Petrelius, P. Eriksson, P. 2019. Lastensuojelun laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Kuntaliitto. Viitattu 22.2.2024.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161862/STM_2019_8_J_Lastensuojelun_laatusuositus.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Petrelius, P., Tulensalo, H., Jaakola, A-M. & Hietamäki, J. 2016. Kohti lapsikeskeistä ja kokonaisvaltaista lapsen tilanteen ja tuen tarpeen arviointia. Teoksessa Petrelius, P., Tulensalo H., Jaakola, A-M. & Hietamäki, J. (toim). Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi. Tietoa lastensuojelun kehittämisen pohjaksi. Työpäpaperi 33/2016. THL, 5-27. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 10.3.2024.

<https://www.julkari.fi/handle/10024/131363>

Pohjalainen, M. 2012. Hiljaisen tiedon käsite ja hiljaisen tiedon tutkimus: katsaus viimeaikaiseen kehitykseen. Informaatiotutkimus 31(3) - 2012. Viitattu 22.3.2024.

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjp_bzpp92EAxWhGRAIHYGJD0AQFnoECCMQAQ&url=https%3A%2F%2Fjournal.fi%2Finf%2Farticle%2Fdownload%2F7079%2F5613%2F&usg=AOvVaw1BwS-1VBqHZKGD0GjNxAiD&opi=89978449

PresentationGo. 2024. Triple-Loop Process for PowerPoint and Google Slides. Copyright Ofeex. <https://www.presentationgo.com/presentation/triple-loop-process-powerpoint-google-slides/>

Lindroos, E. 2022. 15 keinoa prosessien kehittämiseen ja suorituskyvyn parantamiseen. Arter Oy:n blogi. Viitattu 5.3.2024. <https://www.arter.fi/tyokalut-ja-menetelmat-prosessien-kehittaminen/>

THL. 2023a. Lapsen osallisuus. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 29.2.2024.

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>

THL. 2023b. Kiireellinen sijoitus. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 11.4.2024.

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/kiireellinen-sijoitus>

- THL. 2024a. Mitä on Lastensuojelu? Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 22.2.2024
<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>
- THL 2024b. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 22.2.2024. <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape>
- THL. 2024c. Systeeminen toimintamalli lastensuojelussa. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 22.2.2024. <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/systeeminen-toimintamalli-lastensuojelussa>
- THL. 2024d. Lastensuojelun palvelujärjestelmä. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 22.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-palvelujarjestelma#otsikko2>
- THL. 2024e. Lastensuojelulaitokset. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 27.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset>
- THL. 2024f. Sijoitus avohuollon tukitoimena. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 27.2.2024. <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/sijoitus-avohuollon-tukitoimena>
- Timperi, T. 2022. Sote-integraation edellyttämä monialainen yhteistyöosaaminen: Selvityshenkilön raportti. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 11.4.2024.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164410/STM_2022_22_rap.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta, k., Keiski, R. L., Hämäläinen, K., Karhunen, M., Löfström, E., Näreaho, S., . . . Aittasalo, M. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 11.4.2024.
https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Työterveyslaitos. 2024. Kunnollinen perehdytys kannattaa aina. Työterveyslaitos. Viitattu 6.3.2024. <https://www.ttl.fi/teemat/tyohyvinvointi-ja-tyokyky/tyoura/kunnollinen-perehdytys-kannattaa-aina>
- Sosiaalihuoltolaki. 1301/2014. Viitattu 22.2.2024.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

STM. 2019a. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) Loppuraportti. Helsinki: Sosiaali- ja Terveysministeriö. Viitattu 22.2.2024

https://stm.fi/documents/1271139/4067344/LAPE_karkihanke_loppuraportti_2019.pdf/87d61c67-cf44-75a7-7d4f-cc5d0b258b8c/LAPE_karkihanke_loppuraportti_2019.pdf

Julkaisemattomat lähteet

Hyvönen, B. & Järvinen, S. 2023. Kaikkein tärkein on se kohtaaminen”: Nuorten vastaanottolaitoksen työskentelyprosessin arvioiminen ja työmenetelmien kehittäminen. Opinnäytetyö (YAMK). Viitattu 22.3.2024.

Helsingin Kaupunki. 2024b. Laitoksen asiakasmäärät. Laitoksen johtajan tilasto. Viitattu 22.3.2024.

Kuvat

Kuva 1 Prosessikartta vuodelta 2016	16
Kuva 2 Kevään 2023 työkalu	17
Kuva 3 Prosessityökalun etusivu elokuu 2023	18
Kuva 4 Kehittämisen prosessin kulku (PresentationGo, 2024)	24
Kuva 5 Työkalun toiminnot	27
Kuva 6 Työskentelyvaihe	30
Kuva 7 Sijoituksen päättyminen.....	32

Taulukot

Taulukko 1 Esimerkkejä vastausten analysoinnista	23
Taulukko 2 Työkalun valmistumisen prosessi.....	25

Liitteet

Liite 1: Saatekirje	46
Liite 2: Kysymykset henkilöstöpalautetta varten	47
Liite 3: Helsingin kaupungin tutkimuslupa	48
Liite 4: Kiireellisen sijoituksen prosessinhallinnan työkalu.....	49

Liite 1: Saatekirje

Hei. Ohessa on tulosteet tulevasta prosessin hallinnan työkalusta, mikä tulee olemaan jatkossa työpöydältä käytettävä tiedosto. Pyydän teitä työryhmän kesken miettimään omia hyviä työkäytänteitä kuhunkin prosessin vaiheeseen. Kerään erityisesti tietoa jo olemassa olevista työmalleista ja menetelmistä kuhunkin työvaiheeseen (sivuun). Vastauksia en laita sellaisenaan työkaluun vaan analysoin ne ensin. Vastauksia ei pysty henkilöimään.

Numeroinnilla ei ole merkitystä kyselyssä. Voit vastata mihin kohtaan vain paperia.

Osallistumalla kyselyyn osallistut opinnäytetyöhöni, mikä julkaistaan myös theseus.fi palvelussa.

Kiitos vastauksistanne.

Teemu Nevalainen

Liite 2: Kysymykset henkilöstöpalautetta varten

Hei,

Tässä on liitteenä opinnäytetyöni prosessityökalu, mikä on tarkoitus ottaa käyttöön tämän palautekierroksen jälkeen. Työkaluun voi tutustua etukäteen ja esittelen sen ti 13.2. Lakri kokouksessa. Kysymyksiä, joihin pyydän palautetta:

1. Mihin käyttötarkoitukseen näet työkalun soveltuvan parhaiten osastotyössä?
2. Minkälaisia kehityskohtia työkalussa näet sisältöön tai prosessinhallintaan liittyen?
3. Tarvitseeko työkalun käyttö mielestäsi käyttökoulutusta?

Työkalun sisäiset linkit esimerkiksi taloon Teamsista löytyviin ohjeisiin lisätään myöhemmin. Myös kirjoitusvirheet ja huonot lauserakenteet korjaan ennen kuin työkalu julkaistaan.

Toivon vastaukset kysymyksiin pe 16.2. mennessä.

Teemu Nevalainen

Liite 3: Helsingin kaupungin tutkimuslupa

Helsingin kaupunki
Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala
Perhe- ja sosiaalipalvelut -palvelukokonaisuus
Lastensuojelu ja perhesosiaalityö

Pöytäkirjanote

1 (3)

19.03.2024

Lastensuojelun johtaja

Teemu Nevalainen
Junkkarinkaari 5 B 23
01510 Vantaa

40 §

Tutkimuslupa tutkimukseen ”Kiireellisen sijoituksen prosessin hallinnan työkalu”

HEL 2024-003375 T 13 02 01

Päätös

Lastensuojelun johtaja myönsi tutkimusluvan Teemu Nevalaisen tutkimukselle ”Kiireellisen sijoituksen prosessin hallinnan työkalu” (amk). Yhteyshenkilönä on lastenkodin johtaja Karoliina Härkönen. Tutkimuslupa on voimassa 31.12.2024 saakka.

Tutkimuslupaun sovelletaan seuraavia ehtoja:

Tutkimusraportista ei saa olla tunnistettavissa tutkimukseen osallistuneita henkilöitä.

Tutkimuksesta ei tule koitua kustannuksia sosiaali-, terveys- ja pelastustoimelle.

Tutkija sitoutuu noudattamaan EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen, tietosuojalain 1050/2018 sekä muun voimassa olevan lainsäädännön tutkijalle asettamia vaatimuksia.

Tutkija saapuu pyydettyäessä maksutta esittelemään tutkimuksen tuloksia Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimeen.

Sähköinen tutkimusraportti tai sen osoite toimitetaan sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan käyttöön osoitteella: tutkimusluvat.sote@hel.fi. Valmiit tutkimukset ovat henkilökunnan käytettävissä sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen intrasivuilla.

Päätöksen perustelut

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata kiireellisen sijoituksen prosessi opinnäytetyön kohdeyksikössä lasten ja nuorten vastaanoton palvelussa. Tavoitteena on prosessin selkeyttäminen ja yhdenmukaistaminen

Postiosoite
PL 6000
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
sosiaalijaterveys@hel.fi

Käyntiosoite
Toinen linja 4 A
Helsinki 53
www.hel.fi/sotepe

Puhelin
+358 9 310 5015

Y-tunnus
0201256-6

Liite 4: Kiireellisen sijoituksen prosessin hallinnan työkalu

1

Työskentelyn aloitus viikot 1-2

Tehtävä: Tee hoito- ja kasvatussuunnitelma

Saapumistilanne

Tavoiteneuvottelu

Työskentelyn aloitus

2

Työskentelyvaihe viikot 2-4(8)

Yksilökeskustelut

Kotiharjoittelut

Koulu yhteistyö

Verkostotyö

Perhetapaamiset

Rajoitustoimenpiteet

Muut hoitokontaktit

Tehtävä: Tee Yhteenveto

Muut työskentelytavat

Sijoituksen päätyminen

Tehtävä: Käy läpi yhteenveto perheen kanssa

- Varaa yksi tapaamiskerta perheen/asiakkaan kanssa yhteenveton läpi käymiseen. Pyydä allekirjoitukset.
- Viimeistele ja sulje hoito- ja kasvatussuunnitelma
- Siirrä tarvittava tieto jatkosijoituspaikalle ja tuleville avohuollon tukitoimille
- Hoida kirjausten tulostaminen asiakkaalle tarvittaessa
- Lopeta laitoshoidon episodi ja uloskirjaa asiakas Apotissa (tässä järjestyksessä)
- Poista yhteystiedot puhelimesta
- Peruuta:
 - ✓ Wilma-tunnukset
 - ✓ Taksikyydit
 - ✓ Bussikortit
 - ✓ Terveystieteiden kontaktit
- Läksiäiset ja kortti

Hoito- ja kasvatussuunnitelma

- Pyri saamaan valmiiksi viimeistään viikon kuluessa asiakkaan saapumisesta
- Tavoiteneuvottelun jälkeen on kaikki tarvittava hoito- ja kasvatussuunnitelmaa varten tiedossa
- Hoito- ja kasvatussuunnitelmaan on erilliset ohjeet
- Tee hoito- ja kasvatussuunnitelma yhdessä asiakkaan kanssa ja käy se valmiina läpi esimerkiksi ensimmäiselle [perhetapaamiskerralla](#) tai [omaohjaajatyöskentelyllä](#)

Paluu

Saapumistilanne

- Kuuntele lapsen ajatukset tilanteesta ja selvitä lapsen mielipide sijoitukseen ikätasoisesti
- Turvaa tilanne
 - ✓ Riittävä määrä henkilökuntaa
 - ✓ Tiedota toisia osastoja
 - ✓ Luo rauhallinen ilmapiiri
- Tutustuta lapsi osastolle ja taloon (oma huone, yleiset tilat, ruoka ym.)
- Selvitä perustiedot
 - ✓ Yhteystiedot
 - ✓ Lääkitys
 - ✓ Allergiat
 - ✓ koulu
- Täytä tietosuojalomake
- Mahdollisuuksien mukaan keskustele vanhempien kanssa tilanteesta

Paluu

Tavoiteneuvottelu

- Sosiaalityöntekijä vastaa tavoiteneuvottelun kokoon kutumisesta ja vetämisestä 5-7 arkipäivän kuluessa sijoituksen alusta
- Käy läpi asiakkaan kanssa etukäteen mitä tavoiteneuvottelussa sovitaan ja mitkä ovat käytänteet
- [Hoito- ja kasvatussuunnitelmaan](#) saat sijoitusjakson tavoitteet tavoiteneuvottelusta. Voit aloittaa sen tekemisen jo neuvottelun aikana
- Sisältö
 1. Miksi tapaamme ja mistä puhumme?
 2. Tuen tarpeet?
 3. Tavoitteet arviointijaksolle?
 4. Työskentelystä sopiminen?
 5. Yhteydenpito ja muut arjen asiat?
 6. Järjestetäänkö akuuttineuvonpito?

Paluu

Työskentelyn aloitus

- Omaohjaajien päättäminen
- Sovi ja järjestä tulevat tapaamiset
 - ✓ Perhetapaamiset
 - ✓ Yleislääkäri
 - ✓ Sairaanhoidtaja
- Ota yhteys lapsen verkostoihin
 - ✓ Koulu
 - ✓ Hoitokontaktit
 - ✓ Aikaisemmat tukitoimet (perhetyö, sosiaaliohjaus ym.)
- Suunnittele omaohjaajatyöparin kanssa työskentely tavoitteiden mukaan
- Suunnittele lapsen arki
 - ✓ viikko-ohjelma
 - ✓ Lukujärjestys
 - ✓ Taksien tilaukset
 - ✓ Harrastukset
 - ✓ Kaverien tapaamiset

Paluu

Yksilökeskustelut

- Keskusteluiden aikatavoitteena vähintään 1h/viikko
- Omaohjaajat järjestävät tavoitteelliset yksilökeskustelut
- [Hoito- ja kasvatussuunnitelman](#) tavoitteet määrittävät yksilökeskusteluiden sisällön
- Keskusteluiden sisältönä
 - ✓ lapsen toiveet
 - ✓ omat ajatukset sijoituksesta
 - ✓ lapsen ajatukset tavoitteista
- Keskustelutavat:
 - ✓ Toiminnallisuus
 - ✓ Nepsy-menetelmät
 - ✓ Lapsen/nuoren kirja

Paluu

Kotiharjoittelut

- Laadi kotiharjoittelusuunnitelma yhdessä perheen kanssa tavoiteneuvottelun pohjalta
- Sosiaalityöntekijä raamittaa ja päättää kotiharjoitteluiden ajat ja määrät
- Laadi kotiharjoittelusäännöt yhdessä perheen kanssa
- Soita kuulumispuhelu joka päivä kotiharjoittelun aikana. Puheluissa voi antaa neuvoja ja käydä läpi kotiharjoittelun tavoitteita
- Laita luonapitokorvaukset maksuun. Pyydä tilinumero ja täytä lomakkeet heti jokaisen kotiharjoittelun jälkeen

[Paluu](#)

Kouluyhteistyö

- Ota yhteys kouluun ja anna selvitys lapsen tilanteesta. Anna osaston yhteystiedot koululle
- Tilaa lapsen Wilma-tunnukset huoltajan luvalla
- Selvitä lukujärjestys
- Tilaa koulukuljetukset Atoksella ja sovi ajat Helsingin matkapalvelun kanssa
- Selvitä kouluneuvottelun tarpeellisuus opettajan kanssa

[Paluu](#)

Verkostotyö

- Selvitä kaikki lapsen verkostot heti sijoituksen alussa
- Selvitä verkostoneuvottelun tarpeellisuus ja mahdollisuus
- Sosiaalityöntekijä koordinoi verkostoneuvottelun
- Selvitä tarve moniammatilliselle akuuttineuvonpidolle
- Hyödynnä osaston sairaanhoitajaa linkkinä terveydenhuoltoon
- Verkostoja
 - ✓ Sukulaiset
 - ✓ Psykiatrian kontaktit
 - ✓ Tukihenkilö
 - ✓ Terapiakontaktit
 - ✓ Aikaisempi sosiaalityö
- Varmista, että verkostotyö jatkuu sijoituksen jälkeen.

Paluu

Perhetapaamiset/vanhemmuustyös kentely

- Tavoitteena pitää vähintään yksi tapaaminen viikossa
- Perhetapaamisten teemat sijoituksen tavoitteiden mukaan
- Omaohjaajatyöpari suunnittelee sisällön
- Menetelmällisyys
 - ✓ Vanhemmuuden roolikartta
 - ✓ Toiminnallinen työ
 - ✓ Perhearviointi (Bentov-Miller)
- Perhetapaamisen voi tehdä myös, kun vanhemmat ovat tapaamassa lasta osastolla
- Hyödynnä moniammatillisuutta tapaamisten sisältöjen suunnittelussa
 - ✓ Psykologi
 - ✓ Sairanhoitaja
 - ✓ Sosiaalityöntekijä

Paluu

Rajoitustoimenpiteet

- Rajoitustoimenpiteitä määrittää [lastensuojelulaki](#)
- Rajoitustoimenpiteiden käytön edellytyksiä (Lsl § 61a)
 - ✓ Rajoituksen pitää olla lapsen edun mukainen ja ikätasoon suhteutettu
 - ✓ Rajoituksen pitää olla linjassa sijoituspäätöksen kanssa
 - ✓ Rajoituksen käyttö on välttämätöntä lapsen edun turvaamiseksi
 - ✓ Rajoitus on oikeassa suhteessa suojeltavaan etuun nähden
 - ✓ Selvitä lapsen mielipide rajoitukseen
- ✓ Muut lievemmat keinot eivät ole tilanteeseen sopivia
- Hoito- ja kasvatussuunnitelmaan arvioidaan rajoitustoimenpiteiden mahdollinen tarpeellisuus asiakaskohtaisesti

Paluu

Muut hoitokontaktit

- Perheneuvola
- Lastenpsykiatriin poliklinikka
- ULS-päivystys ja erikoissairaanhoido
- Terveysasemat
- Kouluterveydenhoito
- Laitoksen omat ostopalvelut

Paluu

Muut työskentelytavat

- Jatkosijoituspaikan kanssa yhteistyö
- Tehostetun perhetyön kanssa työskentely
- Kaverikoirat
- Toimintaterapiahuone
- Fysioakustinen tuoli
- Bändihuone
- Retket
- Ruuanlaitto
- Pelaaminen
- Liikuntasali

Paluu

Yhteenvedo

- Tee yhteenvedoa koko sijoituksen ajan prosessinomaisesti heti Hoito- ja kasvatussuunnitelma laatimisen jälkeen
- Peilaa hoito- ja kasvatussuunnitelman tavoitteita yhteenvedon kirjoittamisessa
- Rajaa kirjoittaminen vain sijoituksen aikaisiin tietoihin
- Kirjoita yhdessä omaohjaajatyöparin kanssa ja sovi tarkkaan työnjako
- Havainnointi
 - ✓ Lapsen toiminta yksin, ryhmässä, koulussa, harrastuksissa, vanhempien kanssa, suhteessa osaston toisiin lapsiin, suhde ohjaajiin yms.
 - ✓ Perhetapaamisten sisällöt
 - ✓ Kotiharjoittelut
 - ✓ Lapsen ja vanhempien ajatusten kirjaaminen
- Tukea arvioinnin kirjoittamiseen Apotin sivupalkista -> lisää -> Perheen tuen tarpeen arviointi

Paluu